

Martti Häikiö (toim.)

Sisä-Savon ulkoilureitistön yleissuunnitelma

KUOPIO 2000

ISSN 1457-1803

Kartta: Maanmittauslaitos lupa nro 7/MYY/00
Taitto: Hilikka Koivisto
Kuopio 2000

Alkusanat

Pohjois-Savon ympäristökeskus on yhteistyössä alueen kuntien kanssa toteuttanut useita luonnon virkistyskäytön kehittämiseen liittyviä hankkeita. Eräs tällainen hanke on Sisä-Savon seutukunnan ulkoilureitistön kehittämishanke.

Keväällä 1998 käynnistynyttä hankesuunnittelua on ohjannut Pohjois-Savon liiton, Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja alueen kuntien edustajien muodostama ohjausryhmä. Ohjausryhmän kokoonpano on ollut seuraava:

Jukka Rissanen (pj), Karttula
Veijo Turkki, Suonenjoki
Risto Kuusimäki, Rautalampi
Mauri Kilpeläinen, Vesanto
Risto Myllynen, Tervo
Jouko Kohvakka, Pohjois-Savon liitto
Martti Häikiö (sihteeri 1.4.1999 asti), Pohjois-Savon ympäristökeskus
Tuulikki Miettinen (sihteeri 1.4.1999 - 31.1.2000), Pohjois-Savon ympäristökeskus
Kimmo Pitkänen (sihteeri 1.2.2000 alkaen), Pohjois-Savon ympäristökeskus
Jukka Hassinen, Pohjois-Savon ympäristökeskus

Suunnittelu ja reittien linjaus on tehty Pohjois-Savon ympäristökeskuksen, kuntien, metsäkeskuksen, yksityisten yrittäjien ja moottorikelkkailijoiden yhteistyönä. Arvokkaisiin kulttuurikohteisiin ja muinaismuistoihin liittyvän tekstiosan on kirjoittanut Teija Ahola ja luonnonsuojeluun liittyvän tekstiosan Patrick Hublin Pohjois-Savon ympäristökeskuksesta. Hankkeen edetessä on oltu yhteydessä suunnittelualueen kylätoimikuntiin, matkailuyrityksiin sekä eri liikunta- ja ulkoilumuotojen harrastajiin. Eri sidosryhmien mielipiteet ja odotukset on pyritty ottamaan huomioon yhteystarpeita suunniteltaessa.

Moottorikelkkailureittien kehittämisen tavoitteena on kuntakeskuksia yhdistävän virallisen moottorikelkkareitistön rakentaminen joko nykyistä tai uutta linjausta hyväksi käyttäen. Muuhun ulkoiluun tarkoitettut reitit sijoitetaan pääsääntöisesti eri uralle kuin moottorikelkkailu. Tavoitteena on rakentaa yhtenäinen alueen kuntakeskukset yhdistävä rengasreitti, jota täydennetään paikallisreiteillä.

Hankkeen rahoittavat työministeriö ja alueen kunnat.

Työryhmä kiittää kaikkia hankkeen suunnittelussa mukana olleita tahoja työstä hyvän kokonaisuuden aikaansaamiseksi.

Tiivistelmä

Sisä-Savon ulkoilureitistön yleissuunnitelmassa on esitetty ehdotus Pohjois-Savon länsiosissa sijaitsevan Sisä-Savon seutukunnan sisäisiä ja ulkoisia pääyhteystarpeita toteuttavaksi ulkoilureitistiksi. Esitetty reitistö tarjoaa yhdessä paikallistason reittien ja muun matkailullisen aluekehitystyön kanssa hyvät edellytykset alueen matkailuelinkeinon kehittämiseen ja aivan uusien palveluiden kehittämiseksi nykyistä elinkeinoa tukemaan.

Reitistön kokonaisuuspituus on 563 km, josta yksinomaan ulkoilukäyttöön varattua reitistöä on suunnitelmassa 297 km ja moottorikelkkailureittiä 266 km. Tavoitteena on, että moottorikelkkailureitistö palvelee mahdollisuuksien mukaan kesäaikana myös muita käyttömuotoja.

Reitistön toteuttamisella pyritään matkailun kehittämisen ohellavähentämään lisääntyvästä luonnon virkistyskäytöstä herkille alueille aiheutuvia haittoja. Ympäristökeskus pyrkii aktiivisesti ohjaamaan luonnossa liikkumista alueille, jotka ovat erityisesti tarkoitettu tähän tarkoitukseen. Yleissuunnitelmasta on tehty alustava luontoselvitys, joka ohjaa jatkosuunnittelua ja jota tullaan edelleen tarkentamaan reittikohtaisen suunnittelun edetessä.

Reitit perustetaan ensivaiheessa vapaaehtoisin sopimuksin kunnan ja maanomistajien kesken. Reittitoimitus esitetään toteutettavaksi aikaisintaan, kun reittilinjat ovat vakiintuneet, tai mikäli riittävää lopputulosta ei muutoin saavuteta.

Suunnitelman toteuttamisen kokonaiskustannukset ovat noin 4,7 Mmk. Hanke toteutetaan työministeriön ja alueen kuntien rahoituksella siten, että valtion rahoitusosuus on maksimissaan puolet hankkeen kokonaiskustannuksista. Alueen luontomatkailureitistikokonaisuuden täydentämiseen tähtäävään suunnitteluhankkeeseen on saatu rahoitusta myös EU:n tavoite 5b -ohjelmasta.

Sisällys

Alkusanat	3
Tiivistelmä	4
1 Suunnitelman tausta ja tavoitteet	7
2 Suunnittelun lähtökohdat	8
2.1 Suunnittelualue	8
2.1.1 Maantieteellinen ja liikenteellinen asema	8
2.1.2 Väestö ja elinkeinorakenne	8
2.1.3 Luonnonolosuhteet	8
2.2 Alueen vetovoimatekijät ja matkailupalvelut	9
2.3 Luonnonsuojelualueet	9
2.4 Arvokkaat maisema-alueet, rakennettu kulttuuriympäristö ja muinaismuistot	11
2.5 Nykyinen reitistö	14
2.6 Muut reittisuunnitelmat ja yhtymäkohdat kaavoitukseen	15
3 Reittien mitoitus ja perustaminen	16
3.1 Suunnitteluperiaatteet	16
3.1.1 Moottorikelkkailureittien linjaus ja mitoitus	16
3.1.2 Moottorikelkkailureittien perustaminen	16
3.1.3 Reitin sijoittaminen tiealueille ja johtolinjoille	18
3.1.4 Ulkoilureittien linjaus ja mitoitus	18
3.1.5 Ulkoilureittien perustaminen	19
4 Reittien rakenteet	21
4.1 Pintarakenne	21
4.2 Sillat ja rummut	21
4.3 Liitännäisalueet	21
4.4 Reittien merkitseminen	22
4.4.1 Opasteet	22
4.4.2 Reittimerkit	23
4.4.3 Viranomaismerkit	24
4.4.4 Moottorikelkkailureitin merkitsemisohje	24
5 Esitys kehitettäväksi reitistöksi	26
6 Reittien toteuttaminen, kunnossapito ja kustannukset	29
7 Ympäristövaikutusten arviointi	31
7.1 Arvioinnin pääperiaatteet	31
7.2 Yleisselvitys hankkeen ympäristövaikutuksista	31
7.2.1 Lähialueen asukkaiden turvallisuus, terveys ja elinympäristö	31
7.2.2 Vaikutukset maaperään, kasvillisuuteen, eliöihin, veteen ja ilmaan	32
7.2.3 Vaikutukset alueen käyttöön	33
Kirjallisuutta	33

Liite 1 Yleiskartta	
Liite 2/1 Ulkoilureittien linjaus ja pituudet	34
Liite 2/2 Moottorikelkkareittien linjaus ja pituudet	35
Liite 3 Kustannusarvio	36
Liite 4 Ote ulkoilulaista n:o 606/1973	38
Liite 5 Maastoliikennelaki n:o 1710/1995	40
Liite 6 Ulkoilureitin käyttöoikeussopimus	46
Liite 7 Monikäyttöreitien käyttöoikeussopimus	48
Liite 8 Yhteenveto lausunnoista ja vastineet	52
Liite 9 Lausuntopyynnön saaneet ja siihen vastanneet tahot	56

Suunnitelman tausta ja tavoitteet

Pohjois-Savossa on pyritty maakunnallisen ulkoilureittiverkoston luomiseen tukemaan matkailua ja alueiden sisäisiä virkistyskäyttötarpeita. Sisä-Savon ulkoilureittihankkeen tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa Suonenjoen, Karttulan, Rautalammin, Vesannon ja Tervon alueille runkoreitistö, joka yhdistää alueen sisäisiä palvelukeskittyymiä (taajamat ja kylät, matkailuyritykset ja vetovoimakohteet) tarjoten lisäksi riittävät yhteydet alueen ulkopuolisiin reitistöihin. Reitit toteutetaan maastoliikennelain mukaisina sopimus pohjaisina moottorikelkkailureitteinä tai epävirallisina sopimus pohjaisina ulkoilureitteinä.

Retkeilyalueiden ja reitistöjen rakentamisella pyritään ohjaamaan luonnon virkistyskäyttöä sellaisille alueille ja urille, joiden soveltuvuus kyseiseen toimintaan on arvioitu. Tarkoituksen mukaisesti varustettu reitistö vähentää lisääntyvän liikkumisen mukanaan tuomaa luonnon kulumista ja roskaantumista. Opasteiden avulla voidaan valistaa luonnossa liikkujaa ympäristövastuulliseen käyttäytymiseen.

Reitistö tulee palvelemaan moottorikelkkailun, hiihdon, patikoinnin, maastopyöräilyn sekä vaellusratsastuksen tarpeita. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään alueella olemassa olevaa polkuverkostoa ja muita valmiita kulku-uria. Oleellisena osana reitistöä rakennetaan kotia ja laavuja tauko- ja levähdyspaikoiksi.

Ulkoilureittihankkeen tavoitteena on parantaa alueen matkailuyritysten toimintaedellytyksiä ja erityisesti reitistöön tukeutuvan ohjelmalvelutoiminnan kehittämistä sekä alueen paikallisen väestön ulkoilumahdollisuuksia. Rakentamisen vaikutusten arvioidaan kohdistuvan positiivisesti koko elinkeinotoimintaan. Reittien toteuttamisella on arvioitu olevan etenkin välillisesti merkittävä työllistävä vaikutus. Vaikutukset kohdistuvat ohjelmalveluiden kautta koko matkailusektoriin.

2

Suunnittelun lähtökohdat

2.1 Suunnittelualue

2.1.1 Maantieteellinen ja liikenteellinen asema

Suunnittelualue käsittää Sisä-Savon seutukunnan, johon kuuluvat Suonenjoki, Karttula, Rautalampi, Vesanto ja Tervo. Alue kuuluu Itä-Suomen lääniin ja Pohjois-Savon maakuntaan. Suunnittelualueen yhteenlaskettu pinta-ala on 3 277 km², josta vesistöä on noin 24 % (taulukko 1).

Sisä-Savon seudun liikenteellinen sijainti on hyvä erityisesti itä-länsisuuntaisen ystien vuoksi. Alueen kautta kulkee lisäksi Pieksämäki-Oulu rata. Lähin lentokenttä on Siilinjärvellä sijaitseva Rissalan lentokenttä.

Virkistysveneilyn kannalta Kymijoen vesistöön kuuluva, puhdasvetinen Rautalammin vesireitti on yksi Suomen sisävesien mielenkiintoisimpia kokonaisuuksia maisemiensa ja kulkuyhteyksiensä vuoksi.

Alueella on useita veneilyä ja vesimatkailua palvelevia pienvenesatamia, yleisiä laitureita ja retkisatamia. Sisä-Savon seutukunnan vesistöllinen asema korostuu, mikäli suunniteltu Savonkanava-hanke toteutuu.

2.1.2 Väestö ja elinkeinorakenne

Alueen väkiluku oli vuonna 1997 21 132 asukasta, joista 8390 asui Suonenjoella (taulukko 1).

Palvelusektori on 1980- ja 1990-luvuilla laajentunut merkittävästi ja sen odotetaan tulevaisuudessa vielä lisäävän osuuttaan työpaikoista. Matkailu on yksi keskeisimmistä kasvavista palvelualoista, mikä lisää tarvetta luonnon virkistyskäytön suunnitteluun ja ohjaukseen (taulukko 2).

Taulukko 2. Sisä-Savon elinkeinorakenne (Tilastokeskus, Kuntaliitto (1999) mukaan)

	Sisä-Savo
Työvoimaan kuuluvan osuus 15-74 vuotiaista %	55,8
Huoltosuhte 1995	2,2
Maa- ja metsätalous % 1995	23,6
Jalostus % 1995	19,2
Palvelut % 1995	54,4
Tunteaton % 1995	2,8
Työpaikkaomavaraisuus 1995 %	89,3

2.1.3 Luonnonolosuhteet

Sisä-Savon alue kuuluu Kymijoen vesistöalueeseen lukuun ottamatta Suonenjoen itäistä osaa, joka kuuluu Vuoksen vesistöalueeseen. Erityisesti alueen keskiosa on järvioltaista, mikä tekee mai-

Taulukko 1. Perustietoja Sisä-Savon kunnista (Kuntaliitto 1999)

	Karttula	Rautalampi	Suonenjoki	Tervo	Vesanto	yhteensä
Asukasluku 1997	3 519	4 109	8 390	2 113	3 001	21 132
Pinta-ala (km ²)	589.2	762.0	862.2	493.7	569.8	3 276.9
Vesipinta-ala (km ²)	121.0	213.4	142.6	146.3	146.9	770.3
Asukastiheys (hlö/maa-km ²)	7.5	7.5	11.7	6.1	7.1	8.4

semasta vaihtelevan ja mielenkiintoisen. Alueen suuria järviä ovat Konnevesi, Kiesimä ja Sonkari, Hankavesi ja Koskelovesi, samassa tasossa oleva järviyryhmä Rasvanki-Virmasvesi-Iisvesi-Niinivesi sekä Suonteenselkä. Keiteleeseen kanava yhdistää alueen järvet Keski-Suomen järvialueeseen. Rautalammin reitin järvet ovat pääsääntöisesti niukkaravinteisia ja kirkasvetisiä. Reittiä pidetään valtakunnallisesti arvokkaana Kansallisvetenä.

Alueen maaperä koostuu pääasiassa erityyppisistä moreenimaalajeista, minkä lisäksi alueella on muutamia pitkäikäisiä harjumuodostelmia, joista keskeisimpiä ovat Suonenjoen keskustajaman lähellä sijaitseva Lintharju ja Rautalammin Tervaharju. Lähes koko Rautalammin eteläosa on vaikuttavaa, mutta vaikeakulkuista maastoa, jonka maisemaa hallitsevat siirtolohkareet ja kalliopaljastumat (taulukko 3).

2.2 Alueen vetovoimatekijät ja matkailupalvelut

Pohjois-Savossa, kuten muuallakin Suomessa, matkailu on kasvussa (MKTk 1997). Vuonna 1996 Pohjois-Savon välitön matkailutulo oli 811 milj. mk ja välillinen matkailutulo mukaanluetuna 1,2 mrd mk. Asukasta kohden laskettuna matkailutulo (3 100 mk/asukas) jää alle kolmannekseen Lapin matkailutulosta. Vuonna 1996 Matkailun työl-

listävä vaikutus oli 2 200 henkilötyövuotta. Matkailu on keskittynyt kesään lukuunottamatta Tahkovooren aluetta. Kesäpainotteisuus johtuu ainakin osittain kotimaisten matkailijoiden korkeasta osuudesta.

Sisä-Savon matkailullisia vetovoimatekijöitä ovat poikkeuksellisen hieno vesimaisema, puhdas luonnonympäristö ja hyvät liikenne yhteydet etelään ja länteen. Alueen luonto tarjoaa mahdollisuuden ympärivuotiseen matkailuun. Tulevaisuudessa matkailullisia kehittymismahdollisuuksia tarjoaa myös lähialueelta, etenkin Kuopiosta ja mahdollisesti myös Jyväskylästä tuleva matkailupalveluiden kysyntä.

Alueella on noin 70 eritasoista matkailuyrittäjää. Sisä-Savon seudulla on jo olemassa hyvällä tuoteidealla toimivia ohjelmopalveluyrittäjiä, joilla on selvä tarve tukeutua suunnitteilla olevaan reitistöön. Erityisesti Rautalammin ja Vesannon alueen matkailuyrittäjät ovat lähteneet määrätietoisesti kehittämään ohjelmatarjontaa.

Sisä-Savon matkailupalveluita voidaan luonnehtia hyvätasoisiksi.

2.3 Luonnonsuojelualueet

Sisä-Savon alueen luonnon monimuotoisuus ja sen luonnontilaisuus näkyy erityisesti siinä, että alueella on lukuisia rauhoitettuja luonnonsuojelualueita sekä monia valtakunnallisiin suojeleohjelmiin, Natura 2000 -verkostoon ja vahvistettuihin kaavoihin sisältyviä

Taulukko 3. Esimerkkejä virkistyskäytön kannalta merkittävistä, laajakoista aluekokonaisuuksista Sisä-Savossa

Kunta	Alue	Luonne
Karttula	Kakkisenjärvi	Erämatkailualue, vanhaa kangasmetsää
Rautalampi	Eteläosa	Jylhä, vaikeakulkuinen siirtolohkareinen kalliopaljastuma-alue
Rautalampi	Tervaharju/Liimattala	Harju, maatalousalue
Suonenjoki	Lintharju	Harju, lähivirkistysalue, suojelevarvoja
Suonenjoki	Viipero	Harju, virkistyskäyttöä
Tervo	Pohjois-osa	Vedenjakaja-alue, pienipiirteistä harva-asutusseutua
Vesanto	Hämeenjäven ympäristö	Eräalue, mm. laaja ojittamaton suoalue

suojeluvarauksia (taulukot 4, 5 ja 6). Valtakunnallisesti merkittävimmät luonnonsuojelukohteet ovat Konneveden-Kalajan rantojen ja metsiensuojelualueet Rautalammilla sekä Keurunmäen-Haavikkolehdon ja Kurkivuoren metsiensuojelukohteet Suonenjoella. Näillä alueilla on useita perustettuja luonnonsuojelualueita ja valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittuja alueita.

Reittisuunnitelman valtakunnallisten luonnonsuojeluvaikutusten kannalta keskeisimmät kohteet ovat Lintharjun ja Haavikkolehdon alueet Suonenjoella. Molemmat ovat Natura 2000 -verkostoon sisältyviä kohteita ja ovat myös seutukaavan suojeluvarauksia. Lisäksi ne kuuluvat valtakunnallisiin suojeluohjelmiin, Lintharju harjujen suojeluohjelmaan ja Haavikkolehto vanhojen metsien suojeluohjelmaan. Haavikkolehdosta osa on vuonna 1980 rauhoitettua luonnonsuojelualuetta. Lintharjun alueen kautta on linjattu sekä moottorikelkka- että ulkoilureitti. Alkuperäisistä suunnitelmista poiketen Haavikkolehdon kautta tulee kulkemaan ainoastaan ulkoilureitti. Moottorikelkkareitti linjataan alueen pohjoispuolitse. Molemmilla em. alueilla tulee varmistua siitä, ettei reittien rakentamisesta aiheudu luonnonsuojelulistaa haittaa.

Taulukko 4. Valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuulumatot vahvistettujen seutu- ja yleiskaavojen suojelualuevaraukset Sisä-Savossa

Kunta	Pinta-ala(km ²)	Kohteiden lukumäärä
Karttula	7,65	13
Rautalampi	1,41	5
Suonenjoki	3,23	8
Tervo	0,26	1
Vesanto	0,19	1

Rautalammilla ulkoilureitti sivuaa Konneveden rantojen suojeluohjelman itäpuolisia Kalajan ja Kituvuoren vanhojen metsien suojeluohjelmaan ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita. Pohjoisempaan Rautalammilla ulkoilureitti kulkee Natura 2000 -verkostoon kuuluvan Liimattalanharjun kautta.

Muiden kuntien alueella reitit eivät välittömästi sivua tai kulje rauhoitettujen luonnonsuojelualueiden tai valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien suojeluvarausten kautta.

Niiltä osin kuin reittisuunnitelma kulkee suojelualueiden tai suojelualuevarausten kautta tulee yksityiskohtaisessa suunnittelussa ja maastolinjauksissa varmistaa, ettei suojelutavoitteita vaaranneta. Sama koskee paikallisesti merkittävien luonnonsuojelukohteiden sekä tiedossa olevien uhanalaisten tai harvinaisten eliölajien esiintymispaikkoja. Muutoinkin reittien sijoittelussa

Taulukko 5. Valtakunnallisten suojeluohjelmien kohteet Sisä-Savossa

Ohjelma	Kunta	Kohde	Pinta-ala (km ²)
Soidensuojelun perusohjelma	Suonenjoki	Paas-Puruveden suot	0,8
Lintuvesien suojeluohjelma	Karttula	Keihäsjärvi - Pitkäjärvi	1,2
Lehtojensuojeluohjelma	Suonenjoki	Junkniemi	0,1
Rantojen suojeluohjelma	Rautalampi	Konnevesi	12,0
	Vesanto	Keiteleen Listonniemi	0,1
	Tervo	Nilakka	1,6
		Rasvanki	4,5
	Vesanto	Rutkonvuori	1,8
Vanhojen metsien suojeluohjelma	Karttula	Kakkisenjärvi	0,8
	Rautalampi	Iso Siimarinmäki	0,5
		Kalajavuori	0,5
		Kituvuori	0,7
		Loukkuvuori	0,6
	Suonenjoki	Keurunmäki	4,3
		Kurkivuori	0,8

Taulukko 6. Sisä-Savon seutukaava-alueen Natura-kohteet

Kohde	Pinta-ala (km ²)	suojeluperuste
KARTTULA	5,89	
Rahkasuo	0,1	luonnonsuojelulaki
Honkamäki	1,38	luonnonsuojelulaki, maa-aineslaki
Kakkisenjärven alue	4,41	luonnonsuojelulaki
RAUTALAMPI	77,07	
Iso Siimarinmäki	0,49	luonnonsuojelulaki
Hetteinen ja Liimattalanharju	0,42	luonnonsuojelulaki, maa-aineslaki, vesilaki
Konnevesi-Kalaja-Niinivuori osa	74,97	luonnonsuojelulaki, maa-aineslaki, vesilaki
Lintharju-Kirjosuo, Vakkarsuo osa	1,0	luonnonsuojelulaki, maa-aineslaki, rakennuslaki
Toussunlinna	0,19	luonnonsuojelulaki
SUONENJOKI	18,61	
Paas- ja Puruveden suot ja metsät osa	1,07	luonnonsuojelulaki
Keurunmäki-Haavikkolehto	6,25	luonnonsuojelulaki
Kurkivuori-Rimminluhta-Sikosalmi	0,91	luonnonsuojelulaki, vesilaki
Kutujoki	0,16	luonnonsuojelulaki, vesilaki
Lintharju-Kirjosuo, Vakkarsuo osa	9,35	luonnonsuojelulaki, maa-aineslaki, rakennuslaki
Kutunjoki	0,87	luonnonsuojelulaki, vesilaki
TERVO	-	
ei Natura-kohteita		
VESANTO	0,07	
Keiteleen Listonniemi osa	0,07	luonnonsuojelulaki

tulee välttää luonnon monimuotoisuuden vähentämistä. Paikallisista suojelukohteista ja -arvoista on saatavissa tietoa sekä kuntien luontoselvityksistä (tehty ainakin Rautalammilta ja Suonenjoelta) että paikallisilta luontoharrastajilta, jotka ovat luvanneet asiantuntemuksensa käyttöön jatkosuunnittelussa ja linjausten yksityiskohtaisessa maastoon sijoittelussa.

2.4 Arvokkaat maisema-alueet, rakennettu kulttuuriympäristö ja muinaismuistot

Sisä-Savo kuuluu suurelta osin Keski-Suomen järvisuudun maisema-alueeseen. Suonenjoelta on löydetty myös Pohjois-Savon järvisuudun ja Savon selän maisema-alueiden kulttuuriympäristöä.

Sisä-Savossa järvisuudun on paikoin hyvin jyrkkäpiirteistä, Rautalammilla lähes vuoristaisen tuntuista. Yleisesti

alueelle on tyypillistä luoteesta kaakkoon suuntautuvat kumpuilevat moreenimaat ja laajat järvi- ja järvi-alueet. Metsämaisemaa kirjavoivat polveilevat vesireitit ja harvakseltaan sijoittunut asutus. Kylät ovat pieniä ja rakenteeltaan hajanaisia. Ne ovat alueelle luonteenomaisesti rakentuneet tärkeiden vesireittien varsille salmiin ja jokien rannoille sekä rauhallisten lahtien pohjukoihin. Toisaalta savolaisasutukselle luonteenomaisesti kyllä on muodostunut myöskin mäkien harjanteille.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat esimerkiksi tyypillisimmistä ja parhaiten säilyneistä maisemista. Ympäristöministeriön asettaman maisema-alueiden työryhmän mietinnössä (1992) esitettiin valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi Saahkarin-Myhinpään maisematietä Rautalammilla, ainoana Sisä-Savossa. Tie valmistui vuonna 1901 ratsutienä, jonka leventäminen kylätieksi tapahtui vv. 1909-1912. Museotien jylhäpiirteinen maisemakuva ja asutuksen pienimuotoisuus ja sirpalei-

suus on vallitsevaa koko eteläisellä Rautalammissa.

Museovirasto ja ympäristöministeriö kartoittivat ja luokittelivat v. 1993 valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Asutuksen ja elinkeinojen kehitystä edustavasti ja monipuolisesti ilmentäviä kulttuuriympäristökokonaisuuksia on Sisä-Savossa 17 kpl. Ulkoilu- ja moottorikelkkareiteillä kulkevien tavoitettavissa ovat mm. Konnekoski, Hanhitaipaleen kylä, Rautalammin kirkonkylä, Kerkonkoski, Sonkarin kylä, Vesannon kirkonseutu, Tervon kirkonkylä, Riuttalan talomuseo ja Syvänniemi.

Rautalammin kirkonkylä sijaitsee luoteis-kaakko suuntaisella harjuselänteellä vesistöjen ympäröimänä. Suomen kauneimmaksi kirkonkyläksikin valittu Rautalammi on muutoksista huolimatta pystynyt säilyttämään selkeän ja historiallisesti monivivahteisen kylätaajaman. Kunnan asemasta historiallisena emäpitäjänä ja alueen hallinnollisena keskuksena kertovat kirkonky-

län lähiympäristöön 1700- ja 1800-luvulla perustetut tilat kartanomaisine talouskeskuksineen esim. Juhannusmäki, Ropola, Sahala ja Korhola.

Kerkonkosken kylälle antaa oman ominaislaatuisen tunnelman sen läpi kulkeva kanava. Kosken varhaisemmasta merkityksestä kertoo hirsirakenteinen vesimylly. Vanhasta sahateollisuudesta on muistoja Kerkonkoskella, mutta erikoisesti Suonenjoen Iisvedellä sekä Karttulan Syvänniemellä ja Savikoskella. Teollisuuslaitosten synnyttämät kylätaajamat ovat säilyttäneet vielä paikoin teollisuusyhdyskunnille omaleimaisen miljöön. Ruukkiympäristöön voi tutustua Syvänniemen lähellä sijaitsevassa Sourussa.

Vesannon Sonkarin kylällä on valtakunnallisesti merkittävät Vanhalan ja Mattilan pääosin 1800-luvun alkupuolelta peräisin olevat talonpoikaismiljööt ja idyllinen rantamaisema. Vesantojärven rannalle perustettujen talojen välillä on ollut kohtuullinen soutu matka Ve-

Syvänniemi





Kerkonkoski

sannon puukirkolle, joka on vuonna 1857 valmistunut muodoltaan sisäviisteinen ristikirkko.

Pohjois-Karttulassa lähellä persoonallista Talluskylän peltomaisemakylää sijaitsee Riuttalan talomuseo kulttuurimaisemineen. Riuttala on hyvä esimerkki vauraasta pohjoissavolaisesta talonpoikaistilasta lukuisine talousrakennuksineen.

Koskiympäristöt kalaisine vesineen ovat hyvin säilyneet Tervon Äyskoscella ja Rautalammin Konnekoskella. Äyskoscella luonnonkauneutta täydentää vanha rakennuskanta.

Sisä-Savon muinaisjäännösinventoinnit ovat tuoneet esille kymmeniä kivikautisia asuinpaikkoja. Suonenjoki vedenjakajaseutuna on löytömääriltään köyhin. Sen sijaan Rautalammin reitin selkävesien rannat ja erikoisesti luode-kaakko suuntaiset kapeat kannakset ovat osoittautuneet merkittäviksi muinaisjäännösalueiksi. Harjut ja ve-

sistöt olivat kivikaudella parhaita kulkureittejä ja myös hyviä asuinpaikkoja kalastuksen harjoittamisen kannalta.

Maankohoamisen takia vanhimmat asuinpaikat sijaitsevat Pohjois-Savossa nykyisin noin 15-20 m nykyistä merenpintaa korkeammalla. Leiripaikoiksi valittiin loivia eteläpuoleisia hiekkamaita.

Kivikauden asuinpaikat ovat tavallisesti vaikeasti erotettavissa maastosta ja niiden nähtävyydsarvo on melko vähäinen. Sen sijaan lapinrauniot eli kiviröykkiöhaudat ovat parhaimmillaan näyttäviä, kuin myös muinaislinnat ja historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset (mm. tervahaudat, hiilimiilut, karsikkopuut, kaskirauniot). Näitä on kuitenkin tutkittu hyvin vähäisessä määrin, eivätkä muutamat tiedossa olevat sijoitu ulkoilureittien lähiympäristöön.

2.5 Nykyinen reitistö

Alueen nykyinen reitistö muodostuu epävirallisista, usein vuosittain vaihtuvista paikallistason ulkoilureiteistä. Moottorikelkkailijat käyttävät itse sopimiaan, yleensä heikosti merkittyjä ja vuosittain vaihtuvia uratasoisia reittejä. Alueen ulkoilureitit ovat joko kuntien ylläpitämiä lähinnä hiihtokäyttöön tarkoitettuja reittejä, tai palveluyrittäjien omiin tarkoituksiinsa toteuttamia erikoisreittejä.

1990-luvun alussa tehdyn Sisä-Savon ulkoilureitistön yleissuunnitelman (Sisä-Savon yhteistyöliitto 1991) pohjalta on pyritty alueen runkoreitistön kehittämiseen. Esimerkiksi Vesannolla ja Karttulassa on linjattu, osin sovittu ja toteutettukin nyt käsillä olevaa suunnitelmaa palvelevia reittejä.

Alueella on olemassa useita luontopolkutyyppejä reittejä ja muutamissa kylissä on käynnissä paikallisia reitihankkeita. Alueella on käynnissä Sisä-Savon seutuyhtymän ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen yhteistyöprojekti Kyläpoluilla, jolla edistetään perinteisten maaseudun kulttuuriympäristöjen säilymistä ja kylien kehittämistä suunnitelmallisella kulttuuriympäristön hoidolla sekä lisäämällä kulttuurihistoriallisesti merkittävien alueiden virkistyskäyttöarvoa. Kyläpoluilla-projektin kohdekyliä ovat Sonkari ja Tiitilänkylä Vesannolla ja Kerkonkoski Rautalammissa. Näille kylille suunnitellaan kyläläisten ja ympäristön ehdoilla kulttuuripolku, joka mahdollistaa oma toimisen tutustumisen kylän kulttuuri- ja maisemakohteisiin. Polut linjataan siten, että ne ovat liitettävissä suunniteltuun ulkoilureitistöön. Varsinaisten kohdekylien lisäksi projekti tarjoaa asiantuntijatyötä Karttulan Syvänniemelle ja Suonenjoen Pörölänmäelle.

Yhtenäisten, laajojen reittikokonaisuuksien syntyminen alueelle hankaloihtaa suurten järvien aiheuttama maa-alueen pirstaleisuus, alueen pienipiirteisyys ja keskimääräisen tilakoon pienen.

Karttulassa on 1990-luvun alkupuolella suunniteltua, osin toteutettua patikointireitistöä. Suunnitelmia luonto- ja kulttuurihistoriallisiin kohteisiin toteutettavista paikallistason reiteistä on ainakin Syvänniemellä.

Rautalammin sisäinen reitistö muodostuu pääasiassa järviolueilla kulkevista, suhteellisen vakiintuneista hiihtoyhteyksistä Rautalammin keskustaajaman lähialueella. Niin ikään jäitä pitkin kulkeva hiihtoyhteys Rautalammilta Suonenjoelle on vuosittaisessa käytössä. Reittiä täydentämään on kaivattu pysyvää maayhteyttä linjalle Rautalampi - Koskelo - Suonenjoki, jolloin alueelle syntyisi rengasmainen hiihtoreitti. Lisäksi Rautalammin ratsastuspalveluja tarjoavilla yrittäjillä on omaa reitistöä Sahalan kartanon alueella ja sen välittömässä läheisyydessä.

Suonenjoella tehokkaimmin ja monipuolisimmin käytetty virkistysalue on Lintharjun retkeilyalue, missä eri tyyppisiä lähinnä hiihtoon ja patikointiin tarkoitettuja reittejä risteilee tiheänä verkostona. Suojelu- ja virkistyskäyttöarvoiltaan merkittävän harjualueen läpi kulkee tällä hetkellä myös moottorikelkkailu-ura, joka toimii yhdysväylänä Suonenjoen sisäisiin palveluihin. Virallinen moottorikelkkailureitti tullaan ohjaamaan harjualueen liepeille siten, ettei alueen suojeluarvoja vaaranneta.

Tervossa on tällä hetkellä keskustaajaman lähituntumassa kulkeva opeuskäyttöön toteutettu luontopolku ja hiihtoreitistöä keskustaajaman ja Kolumkanavan välimaastoon sijoittuvan Savekan hiihtomajan tuntumassa.

Vesannolla nykyinen reitistö painottuu Hämeenjärven eräretkeilyalueelle, missä on kunnan ylläpitämää hiihtoladustoa ja patikointireitistöä. Vesannon alueella on lisäksi suullisesti, osin kirjallisestikin sovittua moottorikelkkailu-urastoa, jonka linjaus tulee todennäköisesti muuttumaan.

2.6 Muut reittisuunnitelmat ja yhtymäkohdat kaavoitukseen

Sisä-Savon seutukaavassa (vahvistettu ympäristöministeriössä kesäkuussa 2000) on esitetty suunnittelualueen aluevarauksina yhteensä 11 erityyppistä retkeilyaluetta. Useimmat näistä palvelevat vesillä liikkujia ja ovat kooltaan suhteellisen pieniä. Alueista osa tulee olemaan reitillä liikkujien saavutettavissa (taulukko 7).

Karttulan Kuttajärven saariston virkistysalueiden talviaikainen saavutettavuus paranee moottorikelkkailureitin kulkiessa saarien lähistöltä.

Rautalammin Kiesimäntaipaleen retkeilyalue ei liity nyt suunniteltuun reittiin, mutta paikallistason ulkoilureittiyhteys Kiesimäjärven ympäri parantaisi sen saavutettavuutta.

Suonenjoen taajaman lähituntumassa sijaitseva Lintharju on suunnittelualueen intensiivisimmin käytetty retkeilyalue, johon kohdistuu samalla myös suojelupaineita. Nyt toteutettava ulkoilureitistö yhdistää Lintharjun reitistön Koskelon kautta Rautalammin ja edelleen Vesannon reitistöön. Moottorikelkkailureitti tullaan linjaamaan siten, ettei se haittaa muuta alueen käyttöä.

Vesannon keskiosassa on laaja Hämeenjärven eräretkeilyalue, joka poikkeaa luonteeltaan oleellisesti alueen muista retkeilyalueista. Alueen ominaispiirteitä ovat laajat, yhtenäiset ja ojittamattomat suoalueet. Alueen nykyinen hiihto- ja vaellusreitistö on suunniteltu yhdistettäväksi suunniteltuun reitistöön yhtenäiseksi, noin 40 km pituiseksi lenkiksi Vesantojärven ympäri.

Taulukko 7. Suunnittelun reitistön vaikutuspiiriin tulevat, Sisä-Savon seutukaavassa (ehdotus 1997) esitetyt retkeilyalueet (VR)

kunta	id	alueen nimi	pa(ha)
Karttula	32.462	Ukko-Lokki	3.8
	32.463	Jaakonsaaret	3.9
	32.466	Vasikkasaari	0.3
Rautalampi	33.461	Kiesimäntaipale	20
Suonenjoki	31.463	Lintharju	213
Vesanto	35.34	Hämeenjärvi	1457

Seutukaavassa on esitetty ohjeellisia ulkoilureitistön linjauksia, jotka perustuvat alueen kuntien, Sisä-Savon yhteistyöliiton, Pohjois-Savon liiton ja Kuopion vesi- ja ympäristöpiirin toimesta tehtyyn alueen ulkoilureitistön yleissuunnitelmaan (Sisä-Savon yhteistyöliitto 1991).

Vuosikymmenen alussa tehdyssä suunnitelmassa on esitetty alueen kattava ulkoilu- ja kelkkailureitistöjen linjaus. Suunnitelmassa reitit on esitetty perustettavaksi lähes vastaavalla menettelyllä kuin käsillä olevassa suunnitelmassa, mutta reittilinjaukset poikkeavat oleellisesti toisistaan. Hankkeen yhteydessä on myös tehty kirjallisia maanomistajasopimuksia, mutta suurin osa reittilinjauksista on jäänyt toteuttamatta.

Niiltä osin kuin vanhoja reittilinjauksia käytetään, tutkitaan ja päivitetään maanomistajasopimukset vastaamaan nykyisen hankkeen vaatimuksia leveysvaatimusten ja muun sisältönsä puolesta.

3

Reittien mitoitus ja perustaminen

3.1 Suunnitteluperiaatteet

Reittien leveys ja kulkutilan tarve vaihtelevat reitin käyttötarkoituksen, näkyvyyden, maasto-olosuhteiden ja turvallisuusvaatimusten mukaan.

3.1.1 Moottorikelkkailureittien linjaus ja mitoitus

Moottorikelkkailureittien tavoiteleveys on 3-4 metriä. Lyhytaikainen pituuskaltevuuden maksimi on 30 %. Liikenneturvallisuuden lisääminen edellyttää myös, että reittien sivukaltevuus ei ylitä 4 - 5 %:a. Jyrkkiä kaarteita tulee välttää ja kaarteiden välisen etäisyyden tulee olla vähintään 50 m.

Metsässä ja taimikossa reitti pyritään linjaamaan olemassa olevia kulkuria pitkin, kuitenkin niin, että reitin kaarreaatimukset täyttyvät. Peltoalueilla reitti sijoitetaan mieluiten pellon piennaralueille.

Maanteiden ja rautateiden ylityksiä tulee mahdollisuuksien mukaan välttää. Ajoteiden ylitykset on sijoitettava siten, että muodostuu riittävät näkemäalueet molempiin suuntiin (taulukko 3). Ylitys tulee linjata kohtisuoraan risteävään tiehen nähden. Näkemien lisäksi tulee kiinnittää huomiota reitin pituuskaltevuuteen siten, että reitillä on aina odotustila, jolla kelkkailija voi odottaa sopivaa ja turvallista ylityshetkeä. Odotustilan pituuskaltevuuden tulisi olla noin 3 % ja viettää tieltä pois päin.

Yleisen tien ja moottorikelkkareittien risteämäpaikkojen sopivuus tulee selvittää katselmuksella, jossa on mukana reitin pitäjän ja tiepiirin edustajat.

Taulukko 3. Tielaitoksen edellyttämät miniminäkemät moottorikelkkailureitiltä yleisen tien ylityksessä

nopeusrajoitus (km/h)	näkemävaatimus* (m)
60	130
80	200
100	270

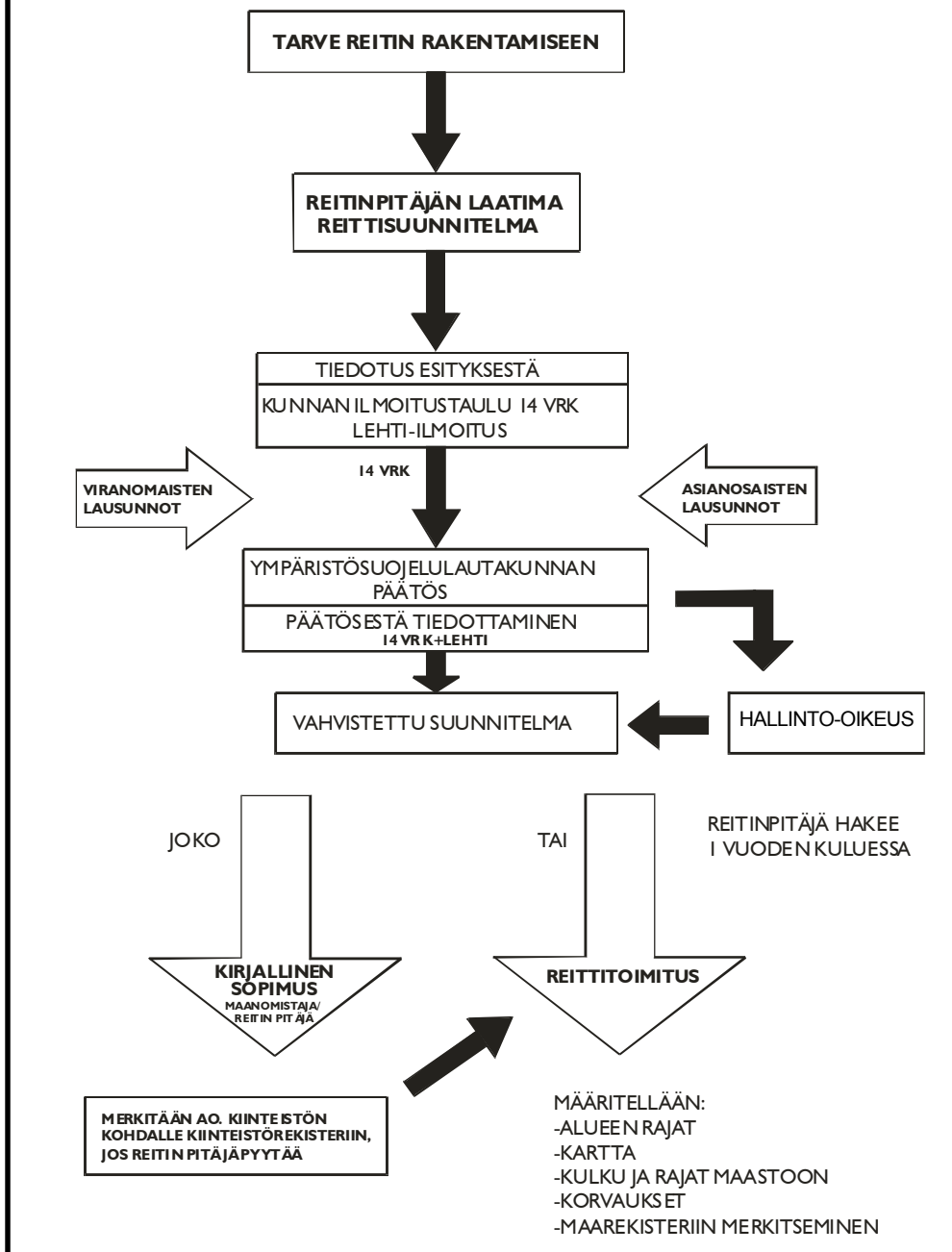
*molempiin suuntiin reitiltä 6 metriä ennen tien reunaa

Rautateiden ylityksissä pääsääntö on, että liikenne radan ohi tulee suunnata joko muuta liikennettä palvelevan tai moottorikelkkailulle erikseen tarkoitettun eritasoliittymän kautta. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista kevyen liikenteen alikulkujen käyttöä moottorikelkkailureitin osana. Mikäli liikenne suunnataan yleisen tien ali/ylikulkuun tai ohjainlaitteilla varustettuun tasoylikäytävään, on asiasta sovittava tienpitäjän (tielaitos tai kunta) kanssa vastaavasti kuin muunkin yleisen tiealueen käytöstä. Moottorikelkkailureittiliikenteen ohjaamiseksi yksityisen tasoylikäytävän kautta on haettava ratahallintokeskuksen lupa. Ratahallintokeskuksen mukaan lupaa ei voida myöntää kuin poikkeustapauksessa.

3.1.2 Moottorikelkkailureittien perustaminen

Moottorikelkkareitit perustetaan maastoliikennelain (1710/95) mukaisesti reitin pitäjän ja maanomistajan välisillä vapaaehtoisilla kirjallisilla sopimuksilla (liite 7). Reiteistä laaditaan maastoliikennelain ja -asetuksen mukainen reittisuunnitelma, jonka hyväksymisestä päättää kunnan ympäristönsuojelulautakunta. Reittien perustamismenettely on esitetty oheisessa kaaviossa. Reittitoimusta ei pidetä muuta kuin poikkeustapauksessa, esimerkiksi silloin kun

MAASTOLIIKENNELAIN MUKAINEN MENETTELY



maanomistajan ja reitin pitäjän kanssa ei päästä tyydyttävään ratkaisuun. Ympäristökeskus kuitenkin suosittelee, että reittien käytön vakiinnuttua vilkaimmin liikennöidyillä runkoreiteillä pidetään reittitoimitus.

Maastoliikennelain 3:18 §:n mukaan sopimukseen perustuva, pysyväksi tarkoitettu reitti voidaan myöhemmin merkitä kiinteistörekisteriin reitin pitäjän pyynnöstä reittitoimituksella.

Pykälän 3:18 mukaisen reittitoimituksen hakuaikaa ei ole määritelty, joten toimituksen hakeminen on mahdollista senkin jälkeen, kun reittisuunnitelman vahvistamisesta on kulunut yksi vuosi. Edellytyksenä on, että reitin olosuhteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Maastoliikennelain mukaisessa reittisuunnitelmassa esitetään reittikohtaiset tavoitteet, reitin tarkka kulku

maastossa (yleensä peruskarttapohjalta 1:20 000 tai 1:10 000), selvitys maanomistajien suostumuksesta reittiin, arvio reitin ympäristövaikutuksista, reitin merkitsemisuunnitelma, reitin kustannusarvio ja reitin toteutuksesta ja myöhemmin ylläpidosta vastaavat tahot.

Moottorikelkkareittien käyttöoikeussopimukset tehdään liitteessä 7 olevan monikäyttöreitien sopimusmallin mukaisesti. Sopimuksessa mainittuja käyttömuotoja ovat moottorikelkkailu sekä kesällä maastoratsastus- ja pyöräily eli samaa reittiä voidaan soveltuvin osin käyttää myös kesäkäyttöön tarkoitettuna ulkoilureittinä.

Vesistöjä pitkin kulkevat reittiosuudet perustetaan epävirallisina urina, koska maastoliikennelaki ei rajoita vesilaisissa säädettyä yleisoikeutta vesialueella liikkumiseen eikä reitin pitäjän vastuuta vesialueella liikkumisen turvallisuudesta ole syytä turhaan nostaa. Reittien sijoittamisesta jääalueille neuvotellaan vesialueiden omistajien sekä kalastusoikeuden haltijoiden kanssa, jolloin voidaan varmistaa, ettei reittiä viedä tärkeille pyydyspaikoille kuten ei myöskään selkeille vaaranpaikoille.

3.1.3 Reitin sijoittaminen tiealueille ja johtolinjoille

Yksityistietä voidaan käyttää kelkkailureitin pohjana, mikäli se on suljettu liikennemerkein tai kulkuestein muulta liikenteeltä silloin, kun reittiä käytetään moottorikelkkailuun. Tien käytöstä on sovittava ensisijaisesti tieoikeuden haltijan kanssa. Mikäli on odotettavissa, että tiellä tulee ajoittain olemaan talviaikaistakin käyttöä, tulisi etsiä vaihtoehtoinen pysyvämpi linjaus.

Yleiselle tielle, mukaan lukien ajo-uran ulkopuolinen tiealue, ei voi perustaa moottorikelkkailureittiä. Moottorikelkalla saa liikkua auratulla tieosuudella kohtisuoran ylityksen lisäksi ainoastaan erittäin pakottavassa tilanteessa esimerkiksi ohitettaessa maaston este tai ylitettäessä este siltaa pitkin. Reitti-

liikenteen ohjaamisesta tilapäisesti yleiselle tielle on sovittava tielaitoksen kanssa. Tielaitoksen tulkinnan mukaan pysyvä reitti voi risteämän lisäksi kulkea tiealueella ainoastaan sillan kohdalla.

Laki kieltää kevyenliikenteen väylällä liikkumisen moottoriajoneuvoilla, myös moottorikelkalla.

Varmennettujen sähkölinjojen käyttö reittipohjana on yleensä mahdollista, jolloin sähkölinjan käytöstä reittipohjana on sovittava sekä maanomistajan että linjanpitäjän kanssa.

Reitti voidaan joissakin tapauksissa perustaa haja-asutusalueiden vesijohtolinjojen yhteyteen, ei kuitenkaan suoraan johtolinjan päälle. Edellytyksenä on, että vesijohtolinja on suojattu riittävällä routaeristyksellä, mikä tulee varmistaa kunnan tekniseltä toimelta. Tämä koskee myös vesijohtolinjojen ylityksiä.

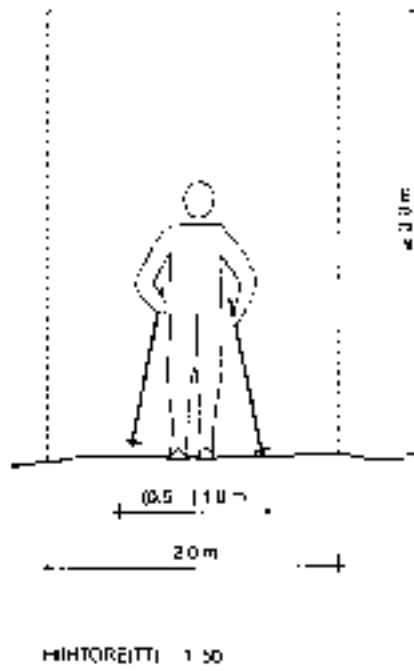
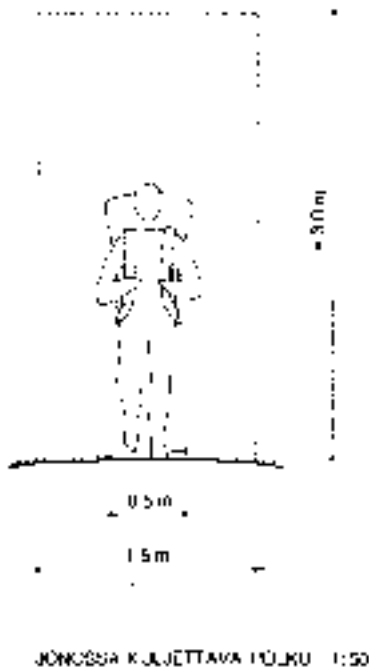
3.1.4 Ulkoilureittien linjaus ja mitoitus

Ulkoilureitin kulkutila mitoitetaan reitin käyttötarkoituksen mukaan. Patikointi- ja hiihtovaellusreittien uran leveys on vähintään 1,5 m. Käveltävällä uralla vapaa korkeus tulee olla noin 2,5 m, hiihto- ja ratsastusreiteillä vähintään 3,0 m.

Käytännössä reittisopimukset tehdään 4 metrin levyiselle uralle, vaikka raivausleveys vaihtelee käyttötarpeen mukaan. Menettelyllä varmistetaan, että sovittu reittialue on riittävä tulevaisuudessakin.

Helpoilla patikointireiteillä sekä pyöräilijöille tarkoitetuilla reiteillä pituuskaltevuus ei saisi ylittää 8 %. Hiihtoreittien kaltevuus tulee pitkissä laskuissa kaarrealueilla olla alle 7 %. Lyhyissä laskuissa kaltevuus voi kuitenkin olla jopa 15 %, ja nousu- ja laskureitit voivat kulkea eri latu-uraa. Reitin pituuskaltevuuteen voidaan vaikuttaa ainoastaan linjauksella.

Patikointireittejä linjattaessa suositetaan perinteisiä kulkuväyliä, kuten kärrykeitä ja olemassa olevia polkuja.



Ulkoilureittien kulkutalavaatimukset.
Lähde: Eeva Karjalainen, Irma Verhe. Ulkoilureitti, opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Suomen Latu 1995.

Vilkkaaseen moottoriajoneuvoliikenteeseen tai metsätalouden kuljetuksiin käytettäviä teitä on vältettävä samoin kuin liian hyvätasoisia metsäautoteitä.

Maastopyöräily ja -ratsastus sopivat yleensä hyvin samalle uralle, samoin kuin kelkkailureittien ja hiihtolatuksen kesäkäyttömuodoiksi, mikäli reitit on linjattu maa-alueille eivätkä kulje ainakaan pitkiä matkoja sähkölinjoilla tai muilla huonosti kesäaikaiseen ulkoiluun soveltuvilla alueilla. Patikointireiteillä voi liikkua maastopyörällä tai ratsastaen riippuen mm. reittipohjan kantavuudesta ja kulutuskestävyydestä. Pohjaksi kelpaavat lähes kaikenlaiset maastot, paitsi märät suot ja louhikot. Vanhat soratiet, metsäautotiet, peltotiet ja erilaiset polut soveltuvat hyvin pyörä- ja ratsastusreittein pohjaksi.

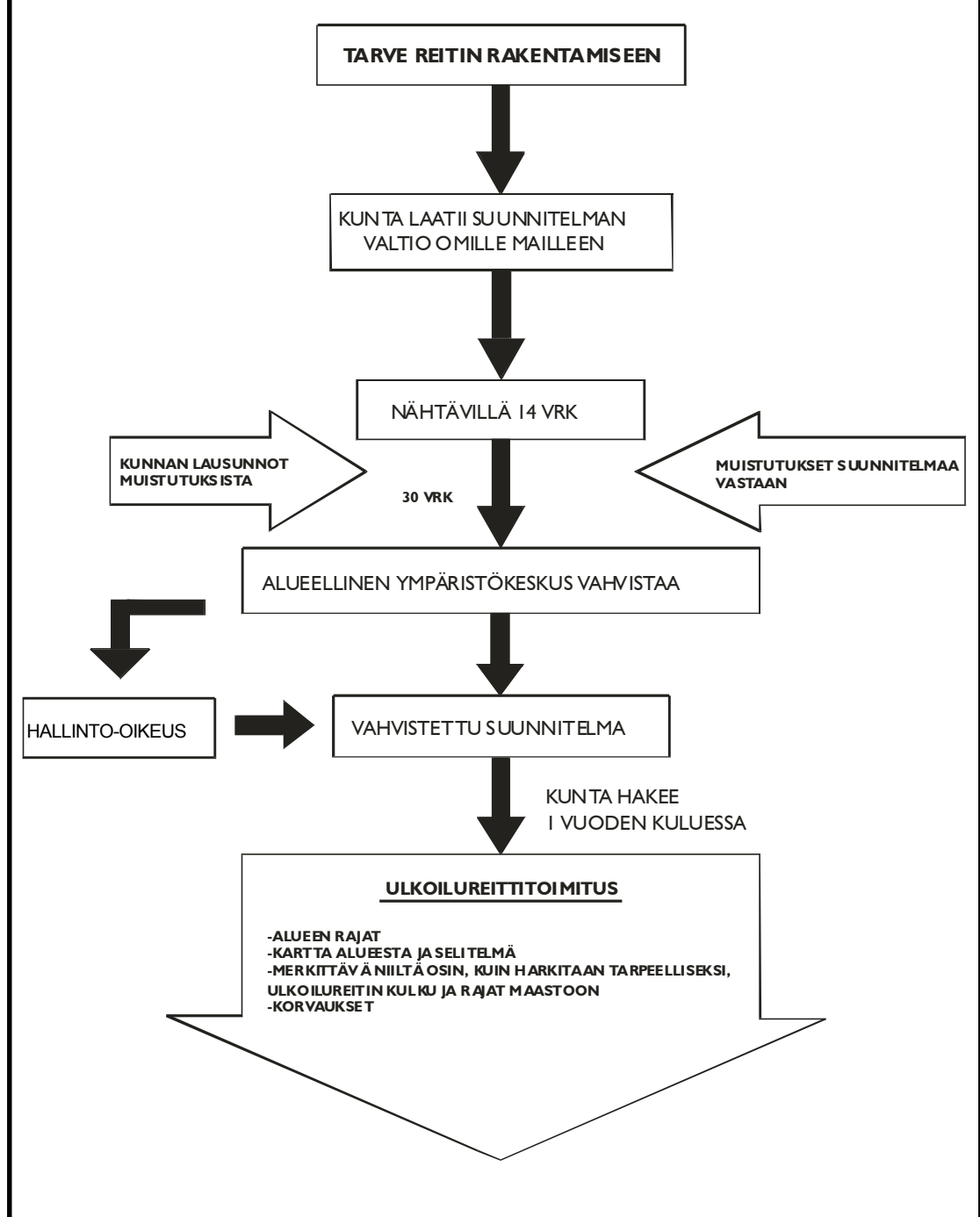
Ulkoilureitti voidaan sijoittaa kulkemaan yleisellä tiellä tai siihen kuuluvalla kevyen liikenteen väylällä. Poikkeuksen muodostaa ratsastusreitti, sillä ratsastaminen kevyen liikenteen väylällä on kielletty, ellei sitä ole siihen tarkoitukseen varattu sitä osoittavalla merkillä (tieliikennemerkki nro 427). Pitkiä tieosuuksia tulee välttää samoin kuin vilkkaasti liikennöityjä teitä.

Yleiselle tielle saa asettaa ainoastaan tieliikennelainsäädännön mukaisia liikennemerkkejä. Näin ollen mitään reittitunnuksia ei yleisen tien suunnassa voi käyttää. Tiekohtiin, joissa reitti erkanee tieltä, voidaan asettaa ulkoilureitin suuntaan osoittava mustapohjainen osoiteviitta 644, jossa ulkoilualan tunnus sekä reitin nimi. Viitan asentamiseen tarvitaan tiepiirin lupa.

3.1.5 Ulkoilureittien perustaminen

Ulkoilureitit toteutetaan epävirallisina sopimusperusteisina reitteinä, joiden virallisuusastetta voidaan myöhemmin nostaa ulkoilulain (606/1973) mukaisella reittitoimituksella. Reittien käyttöoikeussopimusmalli on esitetty liitteessä 6.

ULKOILULAIN MUKAINEN MENETTELY



4.1 Pintarakenne

Kaikki käyttömuodot voivat aiheuttaa reittipohjan pehmenemistä ja kulumista, mikäli käyttö ylittää pohjan luontaisen kestävyuden. Tällöin vaihtoehtona on joko reittipohjan vahvistaminen vastaamaan käyttötarkoitustaan, kuluneen reittiosan käytön osittainen tai täydellinen rajoittaminen tai reitin paikan muuttaminen.

Luonnontilainen, pinnoittamaton, mahdollisesti kevyesti tasoitettu polunpohja on yleensä riittävä patikointiin ja eräretkeilyyn. Pehmeiköissä kulkua voidaan helpottaa ja kulutusvaurioita vähentää pitkospuilla tai kevyellä pinnoituksella.

Ratsastus- ja maastopyöräilyreittien reittipohjan kantavuuden ja kulumiskestävyyden varmistamiseksi reitti ojitetaan ja/tai pinnoitetaan tarvittaessa asianmukaisesti. Käytännössä pinnoituksen tarpeellisuuden arvioiminen uusilla reittiosuuksilla ei onnistu ilman perusteellisia geoteknisiä tutkimuksia, joten kallis pinnoitus tehdään vain selvästi sitä vaativiin kohteisiin. Maastopyöräilyreittiin voi sisältyä myös soiden ylityksiä pitkospuita pitkin, jolloin pyörää voidaan paikoin joutua kantamaan.

Moottorikelkkailureitit pyritään linjaamaan ympäristöministeriön suositusten mukaisesti ja ylimääräisiä kustannuksia välttämällä siten, että maapohjan tasoitusta ja raivausta vältetään kiertelemällä luonnonesteitä, kuten suuria kiviä ja kuoppia sekä jyrkkiä rinteitä. Käytännössä huollon helpottamiseksi ja vuotuisen käyttöajan pidentämiseksi reittipohja tasataan suurista kivistä ja kannoista.

4.2 Sillat ja rummut

Siltoja ja rumpuja käytetään purojen, ojien, koskipaikkojen ja jokien ylitykseen. Valtaväylän ylitykseen vaadittavan vesioikeuden luvan tarve on syytä varmistaa tapauskohtaisesti ympäristökeskuksen ympäristönsuojeluyksiköstä. Pienten ojien ja purojen ylitykseen käytetään kustannussyistä rumpurakenteita aina kun se on mahdollista. Rakentaminen ei saa vaikuttaa maaston kuivatusolosuhteisiin.

Eräreiteillä lyhyehkö silta voi olla vähimmillään yhdestä leveästä hirrestä tai lankusta tehty yksinkertainen rakenne. Pidemmässä ylityksissä ja vilkkaammin käytetyillä reiteillä tarvitaan leveämpi, noin 0,9 - 1,2 m leveä, kaiteella varustettu silta.

Hiihto- ja kelkkailureittien sillat ja rummut rakennetaan reitin käyttöoikeuden levyisiksi. Kantavuuden tulee olla vähintään 5 - 6 t. Matalissa, alle 2 metrin levyisissä ojissa riittää ojapenkan luiskaaminen. Leveämpien ojien ja purojen ylityksiin rakennetaan tapauksesta riippuen ylistyslava, rumpu tai silta. Moottorikelkkajen telat kuluttavat puisia siltoja nopeasti lisäten kunnossapitotarvetta.

4.3 Liitännäisalueet

Reittien yhteyteen rakennetaan matkailua ja paikallista väestöä palvelevia taukopaikkoja, joiden palveluvarustukseen kuuluu pääsääntöisesti kota tai laavu, vesipiste, tulipaikka, käymälä, puuvaja, jätepiste ja sijainnin niin salliessa telttapaikkoja yöpymistä varten. Lisäksi voidaan tehdä kevytrakenteisia, tulisijalla varustettuja levähdyspaikkoja. Ta-



voitteena kuitenkin on, että reittiä käyttävät matkailijat yöpyvät pääosin alueen majoitusyrityksissä tai tukeutuvat niihin yöpyessään reitistön taukopaikoilla.

Huoltotarpeesta johtuen taukopaidat sijoitetaan vähintään kärrypolkutasoisen tieyhteyden päähän. Levähdyspaikan huolto voi tapahtua jäitsee.

4.4 Reittien merkitseminen

4.4.1 Opasteet

Kulkijoita informoidaan reitin palveluita ja kulusta erilaisin opastauluin, viitoin ja paikanmerkein. Merkintäohjelman käytetään soveltuvin osin standardia SFS 4424, Ulkoilun ja urheilun merkit. Hiihto- ja eräretkeilyreittien viitoitukseen soveltuvat erilaiset puusta val-

mistetut merkit, joihin tekstit ja standardin mukaiset tunnukset voidaan uurttaa, kaivertaa tai polttaa.

Reittien keskeisiin lähtö- ja risteyskohtiin sijoitetaan opastaulut, joissa on reitistöä ja palveluita esittelevä yleiskartta ja tekstit. Taululla annetaan tietoa reitin luonteesta, pituudesta, viitoitustavasta, reitin kunnossapidosta vastaavasta viranomaisesta, mahdollisista liikkumis- ja muista rajoituksista sekä yleisistä ohjeista luonnossa liikkumiseen.

Reittien haarautumiskohdissa ja liitännäisalueilla käytetään puusta tehtyjä opastusviittoja osoittamaan kohteen suuntaa ja etäisyyttä. Liitännäisalueiden ja keskeisten palvelupisteiden nimi, luonne ja palvelutaso esitetään opastusviittojen kaltaisilla paikanmerkeillä.

Reitistön opasteista tehdään suunnitelma tarkemman reittisuunnittelun yhteydessä.



Periaatekuva opastaulusta 1:50. Lähde: Eeva Karjalainen, Irma Verhe. Ulkoilureitti, opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Suomen Latu 1995.

4.4.2 Reittimerkit

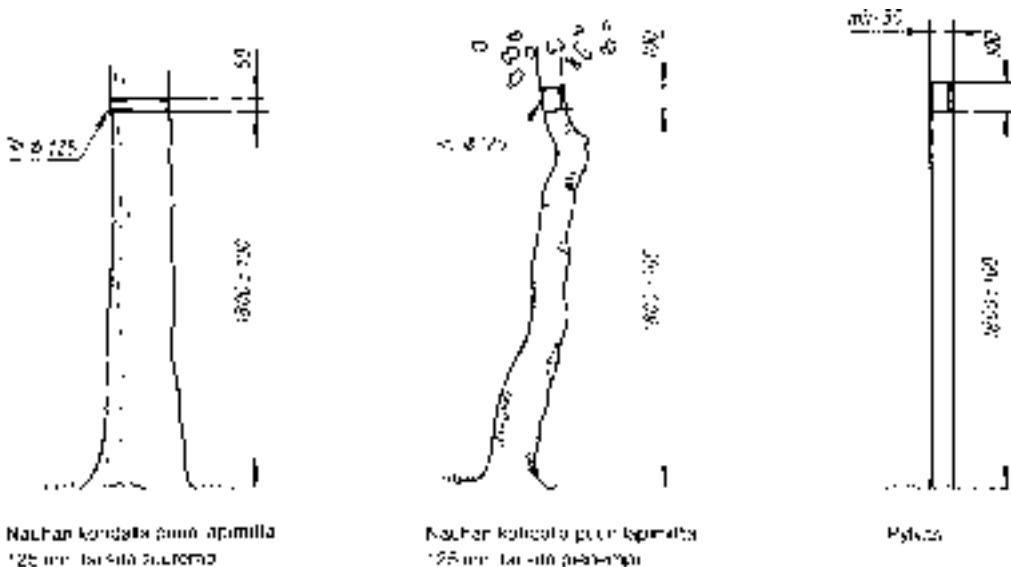
Reitti merkitään reittimerkinnällä, joka osoittaa reitin kulun maastossa, erottaa eri reitit toisistaan ja antaa informaatiota reitin luonteesta. Selvän kokonaisuuden muodostavan reitin merkintä tehdään yhtenäiseksi hallinnollisista rajoista huolimatta.

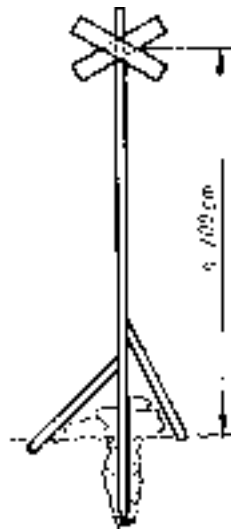
Patikka- ja eräretkeilyreitit merkitään metsäisessä maastossa puuhun maalatuilla kaista- tai täplämerkeillä. Avomaastossa tai haluttaessa välttää

puiden maalaamista käytetään tolppamerkintää. Merkkien ohjeellinen etäisyys on noin 40 m, ja periaatteena on näköyhteys merkiltä toiselle eksymisvaaran välttämiseksi. Maalimerkki pysyy paremmin havu- kuin lehtipuussa. Kaarnan pintakerros tasoitetaan ennen maalaamista. Koko reittiosuus merkitään samalla värillä.

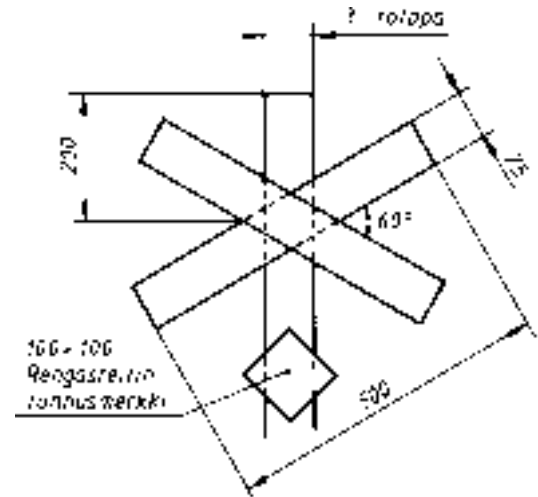
Moottorikelkkailureittien merkinnässä käytetään ristimerkkiä. Reitin alku osoitetaan moottorikelkkailureitin tunnusmerkillä, reitin päätyminen

Maali- ja tolppamerkinnän sijoitus (SFS 4424).





Ristimerkki (SFS 4424)



päättymisviitalla (T-viitta). Vesialueet merkitään reitin päättymisviitalla, jossa on lisäksi maininta "vesistöalue, ajo omalla vastuulla".

Merkintätiheyden pääsääntö on, että merkin kohdalta tasaisessa ja avoimessa maastossa tulee näkyä kohtuullisissa sääolosuhteissa kaksi seuraavaa merkkiä molempiin suuntiin. Eksymisvaaraa merkinnän vähäisyyden vuoksi ei saa olla.

4.4.3 Viranomaismerkit

Moottorikelkkailureitillä varoitus-, kieltö-, määräys ja ohjemerkeinä käytetään ensisijaisesti yleisen tieliikennelainsäädännön (asetus tieliikenneasetuksen muuttamisesta n:o 328/1994) mukaisia merkkejä, mitä täydentämään voidaan käyttää standardin SFS 4424 (Suomen standardisoimisliitto 1988) mukaisia merkkejä. Reiteillä käytetään halkaisijaltaan tai sivumitoiltaan pienimpiä (yleensä 200 -300 mm) kokoja.

Varoitusmerkkejä käytetään varoittamaan yleisestä tiestä, vastaantuloilijoista, vaarallisista laskuista, metsänhakuista tai heikoista jäistä. Merkeissä on keltainen kolmio, punainen reunus ja musta kuvatus.

Kieltomerkkejä käytetään osoittamaan viranomaismääräykseen perustuvaa kieltä. Kielto-merkin keltaisella ympyräpinnalla on punainen reunus ja punainen vinoviiva sekä musta kuvatus.

Määräysmerkin käyttö perustuu viranomaismääräykseen ja siinä on sinisellä ympyräpinnalla valkoinen reunus ja kuvatus.

Ohjemerkeillä annetaan suosituksia, ohjeita ja kieltä, jotka eivät perustu viranomaismääräyksiin. Niillä osoitetaan tietyille toiminnolle varattua paikkaa tai toimenpidekieltä.

4.4.4 Moottorikelkkailureitin merkitsemisohje

Moottorikelkkailureitin varteen sijoitettavat liikennemerkkit esitetään reittisuunnitelmassa. Suunnitelmassa esitetyt määräys-, varoitus- ja ohjemerkit sijoitetaan kulkusuunnassa oikealle puolelle reittimerkillä varustettuun tolppaan.

Virallisen moottorikelkkailureitin alkamisesta ilmoitetaan määräysmerkillä 426 "moottorikelkkailureitti". Merkki sijoitetaan kaikkiin virallisen reitin alkupisteisiin.

Yleinen tie ylitetään aina kohtisuoraan. Yleisen tien ja moottorikelkkailureitin risteyspaikkojen sopivuus selvitetään katselmuksella, jossa on mukana tiepiirin edustaja. Moottorikelkkailureitti merkitään 100 m ennen tietä varoitusmerkillä 231 "väistämismvelvollisuus risteyksessä" varustettuna lisäkilvellä 816 "STOP 100 m". Ennen risteävää tietä, noin 6 m etäisyydelle tietä tulee liikennemerkki 232 "Pakollinen pysähtyminen".

Yleiselle tiealueelle, ajoradan ulkopuolinen alue mukaanlukien, ei voi perustaa virallista reittiä. Reitti voidaan kuitenkin ohjata yleisen tien sillan kautta, jos se on välttämätöntä vesistön tai muun esteen ylittämiseksi. Asiasta on sovittava tielaitoksen kanssa. Sillan kautta kulkevasta moottorikelkkailureitistä voidaan varoittaa tieliikennettä liikennemerkillä 189 "muu vaara", joka on varustettu lisäkilvellä "Moottorikelkkailureitti ". Yleisen tien käyttäjien varoittamisesta vastaa tielaitos. Myös moottorikelkkailijoita tulee varoittaa tiellä liikkuvista ajoneuvoista liikennemerkillä 189, joka on varustettu lisäkilvellä "tiealue, ajo omalla vastuulla". Reittiä ei kuitenkaan tarvitse katkaista sillan kohdalla, eikä reitin päättymistä osoittavaa T-merkkiä tarvita.

Reitin päättymiskohta merkitään T-merkillä, minkä lisäksi reitin yllättävästä päättymisestä varoitetaan 100 m ennen päättymiskohtaa T-merkillä varustettuna lisäkilvellä 871 "reitti päättyy 100 m".

Yksityisteiden risteyksissä käytetään tieliikennemerkkiä 231. Väistämismvelvollisuudesta varoitetaan 100 metriä ennen risteystä merkillä 231 varustettuna lisäkilvellä 815 "100 m".

Risteävistä pysyväisluonteisista hiihtoladuista varoitetaan kelkkailureitillä liikkuja varoitusmerkillä 154 "Hiihtolatu". Hiihtoladulla liikkuja varoitetaan moottorikelkkailureitistä SFS4424 -merkillä 3003 "moottorikelkka".

Kelkkailureittien risteykset merkitään varoitusmerkillä 161 "risteys".

Poikkeuksellisen kapeat reittikohdat osoitetaan merkillä 121 "kapeneva tie". Samoin tavallista jyrkemmat mutkat ja kaarteet esitetään merkeillä 111 "mutka oikealle", 112 "mutka vasemmalle", 113 "mutkia, joista ensimmäinen oikealle" ja 114 "mutkia, joista ensimmäinen vasemmalle". Muut vaaralliset reittipaikat, kuten sillat, merkitään varoitusmerkillä 189 "muu vaara" ja lisäkilvellä 871 osoittamaan vaaran laatua.

Reitin vuotuisesta käyttöönotto-tarkastuksesta ilmoitetaan reitin opastauluilla samassa yhteydessä reitinpitäjän yhteystietojen kanssa.

Muissa mahdollisissa merkinnöissä noudatetaan yleisen tien merkityskäytännön, tielainsäädännön ja sitä täydentävän standardin SFS 4424 mukaista merkintätapaa. Reitti pyritään merkitsemään mahdollisimman vähäisin merkinnöin, jotteivat kelkkailijat turru merkintöihin.

5

Esitys kehitettäväksi reitistöksi

Suunnitelmassa on esitetty yleispiirteinen linjaus suunnittelualueen runkoreitistöksi (liitteet 1 ja 2). Reittien käyttömuotoja ovat moottorikelkkailu, hiihto, maastopyöräily, vaellusratsastus ja patikointi. Moottorikelkkailu on yleensä ohjattu eri reiteille kuin muut käyttömuodot, joskin osa reiteistä soveltuu myös kesäaikaiseen käyttöön, kuten maastopyöräily- tai ratsastusreittien pohjaksi.

Moottorikelkkailureitit on pyritty sijoittamaan olemassaoleville kelkkailu-urille. Käytännössä reittilinjauksia joudutaan kuitenkin monin paikoin muuttamaan maanomistajien vaatimuksesta tai reittien pysyvyys- ja turvallisuusvaatimusten takia.

Suunnitelmaan sisältyy 266 km moottorikelkkailureittiä ja 297 km ulkoilureittiä. Reittien yleispiirteiset linjaukset on esitetty liitteenä olevalla yleiskartalla. Reittien kuntakohtainen jakauma on esitetty taulukossa 9. Reitistö noudattelee voimassa olevan seutukaavan yhteystavoitteita.

Moottorikelkkailureitistön rungon muodostaa alueen kirkonkyliä yhdistävä rengasmainen reitti, jolta on yhteydet alueen ulkopuolelle Ylä-Savoon, Keski-Suomeen, Etelä-Savoon sekä Kuopion suuntaan. Reitistöä täy-

dentävät kirkonkyliin johtavat pistot sekä Tervosta Äyskosken, Talluskylän ja Itä-Karttulan kautta Syvänniemelle kulkeva reitti.

Suunnitelmaan sisältyvistä ulkoilureiteistä esitetään kehitettäväksi ensisijaisesti reittiyyhteyttä Suonenjoen Lintharjulta Rautalammin kirkonkylän, Kerkonkosken, Tiitilänkylän ja Vesämän kautta Vesannon kirkonkylälle. Tätä kuntakeskukset yhdistävää linjayhteyttä täydentävät Rautalammin eteläosaan ja Vesantojärven ympärille suunnitellut rengasyhteydet, joiden toteutumamahdollisuudet ratkaistaan kustannusten ja rahoituksen tarkentuessa.

Rautalammin ja Vesannon kuntien alueelle rakennettavien ulkoilureittien tarkoituksena on ennen kaikkea tukea alueen voimakkaasti kasvavaa ratsastusvaellusmatkailua. Rautalammin ja Suonenjoen välinen ulkoilureittiyhteys tulee palvelemaan myös hiihtäjiä, tavoitteena rengasmainen yhteys, joka käyttää hyväkseen nykyisinkin käytössä olevaa jääyhteyttä Suonenjoen ja Rautalammin välillä. Rengasyhteyksistä Rautalammin eteläosan reitti palvelee pääasiassa ratsastusta ja Vesantojärven ympäri kulkeva reitti hiihtoa ja patikointia.

Taulukko 9. Kooste yleissuunnitelmaan sisällytetystä reitistöstä kunnittain (km)

kunta	ulkoilureitit	kelkkailureitit	yhteensä
Suonenjoki	54	49	103
Karttula	64	89	153
Rautalampi	92	40	132
Vesanto	65	41	106
Tervo	22	64	86

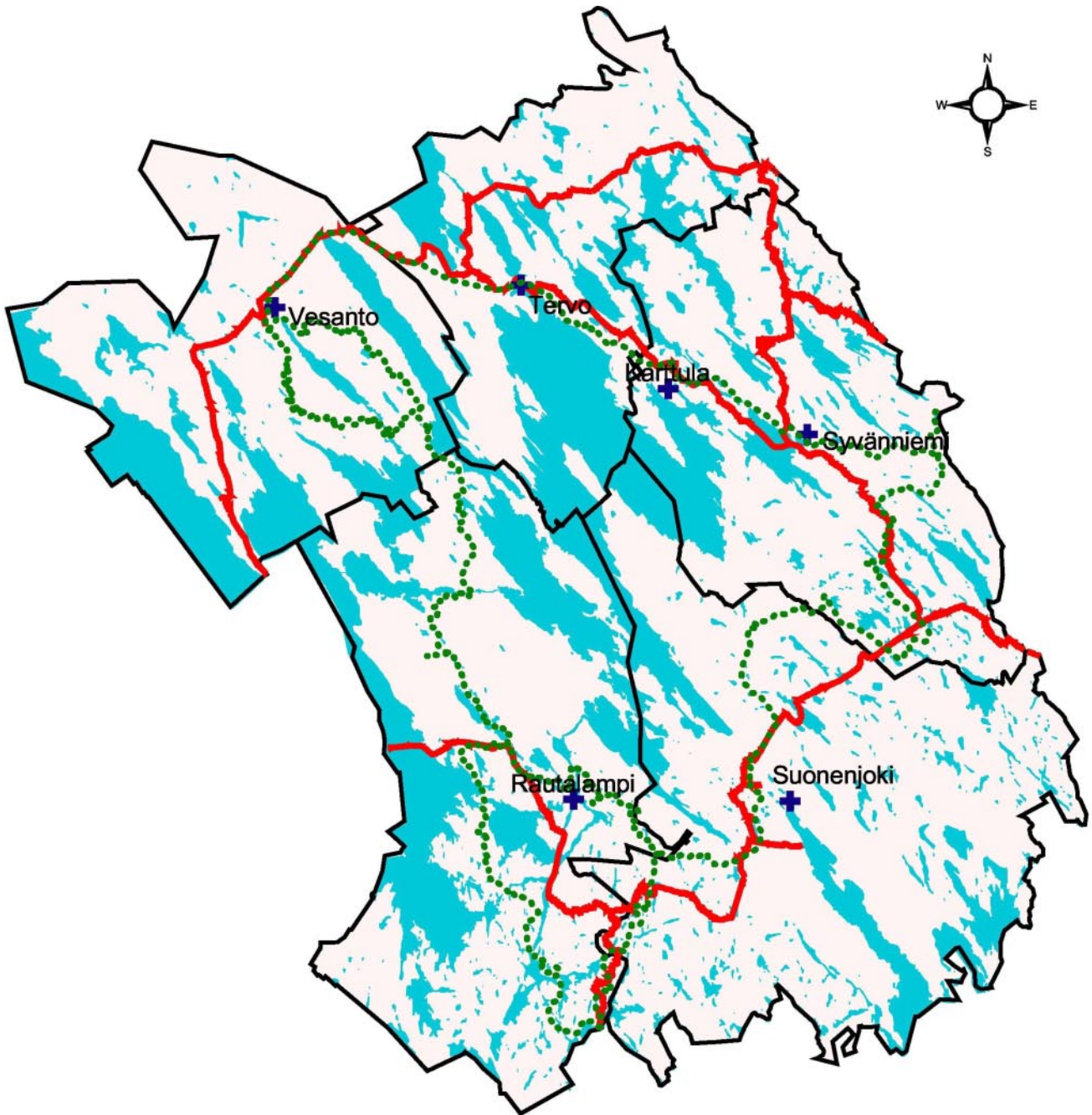


Teija Ahola

Tiitilänkylän uimaranta ja taukopaikka Vesannolla. Vesantojärven ympäri suunniteltu ulkoilureitti samoin kuin Kyläpolulla -projektin kulttuuripolku kulkevat uimarannan vierestä.

Em. reittien lisäksi suunnitelmassa esitetään toteuttavaksi ulkoilureitti Suonenjoelta Karttulan ja Tervon kautta Vesannolle, jolloin alueelle muodostuu alueen kuntakeskukset yhdistävä rengasreitti, jonka kokonaispituus on noin 210 km. Reitlin linjaus liitekartalla perustuu tällä hetkellä lähinnä yhteystarpeeseen. Laajan luontomatkailureitistön toteuttaminen mahdollistaisi ny-

kyistä huomattavasti laajempien ja monipuolisempien ohjelmakokonaisuuksien kehittämisen ja myymisen, ja tätä kautta koko Sisä-Savon matkailuelinkeinon laaja-alaisen kehittämisen. Reitistön suunnitteluun on saatu rahoitusta EU:n tavoite 5b-ohjelmasta.



Sisä-Savon moottorikelkkailu- ja ulkoilureitti

 Moottorikelkkareitti
  Ulkoilureitti

Pohjois-Savon ympäristökeskus
K.P 3.8.2000

1:400000



Reittien toteuttaminen, kunnossapito ja kustannukset

6

Suunnitelmassa esitetyn reitistön kokonaiskustannukset ovat noin 4,7 milj. mk. Tarkempi kustannusarvio on liitteessä 3. Kustannusarvio sisältää sekä suunnittelu- että toteutuskustannukset samoin kuin maapohjan käyttöoikeuskorvaukset. Kustannusten jakautuminen kuntien kesken on esitetty taulukossa 10.

Reitit rakennetaan Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja kuntien yhteistyönä. Reittien toteutus on jo aloitettu ja se jatkuu ainakin vuoteen 2001 saakka.

Hanke rahoitetaan valtion ja kuntien varoista siten, että valtion rahoitusosuus on maksimissaan puolet hankkeen kustannuksista. Kustannukset jaetaan kuntien kesken asukaslukujen suhteessa. Eri tahojen rahoitusosuudet on esitetty taulukossa 11. Kunnat ovat tehneet periaatepäätöksen osallistumisestaan hankkeeseen alla olevilla rahoitusosuuksilla.

Valmiit ympäristökeskuksen teettämät reitit luovutetaan kunnille, joille jää reittien ensisijainen ylläpitovastuu. Kunta voi siirtää vastuun reitin pitämisestä kolmannelle osapuolelle. Kunnossapidon rahoitus ja hoidon taso jää kuntien sisäisesti sovittavaksi. Reitistön hoidon tason yhtenäisyyden turvaami-

seksi esitetään moottorikelkkailureitistön hoitovastuun siirtämistä ylikunnalliselle hoitopoolille.

Virallisen moottorikelkkailureitin hoidon minimitason määrää maastoliikennelaki, jonka mukaan "reitien pitäjän tehtävänä on huolehtia siitä, että moottorikelkkailureitti on vuosittaisella käyttöönottohetkellä ajettavassa kunnossa ja että reitin varrelle tällöin sijoitetaan reitin kulkua ja liikennettä olennaisesti vaarantavia paikkoja osoittavat sekä muut tarpeelliset liikennemerkit" (maastoliikennelaki 1710/95 20§).

Käytännössä vuosittainen käyttöönottotarkastus tarkoittaa rakenteiden kunnan varmistusta, vuosittain merkittävien reittiosuuksien merkintää ja jääalueiden jäänpaksuuden riittävyysvarmistamista. Vastuukysymysten selkeyttämiseksi moottorikelkkailureitillä suoritetusta käyttöönottotarkastuksesta kannattaa mainita reitin opastauluissa yhdessä reitinpitäjän yhteystietojen kanssa. Ainakin vilkkaasti käytettyjen reittiosuuksien toimivuuden kannalta myös jatkuva käytönaikainen kunnossapito (lanaus, rakenteiden kunnossapito, taukopaikkojen huolto) on välttämätöntä. Eri lähteissä on arvioitu, että moottorikelkkareittien kunnossa-

Reitistön suunnittelu- ja toteutuskustannukset kunnittain (ei sisällä arvaamattomia kustannuksia)

Kunta	Ulkoilureitit		Kelkkailureitit		Taukopaikat mk	Yhteensä mk
	km	mk	km	mk		
Suonenjoki	54	367200	49	336700	140000	843900
Karttula	64	435200	89	528400	175000	1138600
Rautalampi	92	625600	40	210500	140000	976100
Vesanto	65	442000	41	242400	140000	824400
Tervo	22	149600	64	381900	140000	671500
Yhteensä	297	2019600	283	1699900	735000	4454500

Valtion, kuntien ja EU:n rahoituksen jakautuminen eri vuosille

	v. 1998	v. 1999	v. 2000 - 2002	Yhteensä
Työllisyysrahoitus	300 000 mk	600 000 mk	1 400 000 mk	2 300 000 mk
EU:n 5b rahoitus	0 mk	100 000 mk	0 mk	100 000 mk
Suonenjoki	0 mk	50 000 mk	847 000 mk	897 000 mk
Karttula	60 000 mk	100 000 mk	231 000 mk	391 000 mk
Rautalampi	70 000 mk	50 000 mk	317 000 mk	437 000 mk
Vesanto	30 000 mk	0 mk	315 000 mk	345 000 mk
Tervo	30 000 mk	60 000 mk	140 000 mk	230 000 mk
Yhteensä	490 000 mk	960 000 mk	3 250 000 mk	4 700 000 mk

pitokustannukset vaihtelevat välillä 500 - 2000 mk/km/a. Kustannusten suuruuteen vaikuttaa lähinnä lanaustiheys.

Ympäristöministeriö suunnittelee moottorikelkkailureittien kunnostukseen avustusta, joka myönnetään kunnalle tai muulle reitin pitäjälle. Avustuksen saamisen ehtona on, että reitti on virallinen ja se on osa valtakunnallista runkoreitistöä. Sisä-Savon reiteistä jokin itä-länsi suuntainen yhteys tulee sisältymään valtakunnalliseen runkoreititiedotukseen.

Epävirallisille ulkoilureiteille ei ole määritelty yhtä selkeää reitinpitäjän minimivastuuta kuin moottorikelkkailureiteille. Kunnan tehtävä on vastata että reitti soveltuu käyttötarkoitukseensa ja täyttää yleisen turvallisuuslainsäädännön vaatimukset.

Taukopaikkojen huoltoon kuuluu vähintään rakenteiden ylläpito sekä käymälöistä ja jätelain mukaisesta siisteystä huolehtiminen sekä polttopuuhuolto. Muiden reittien ylläpitoon liittyvien oheistoimintojen järjestäminen jää kuntien harkittavaksi.

Ympäristövaikutusten arviointi

7.1 Arvioinnin pääperiaatteet

Sisä-Savon ulkoilureittihankkeen tavoitteena on minimoida lisääntyvästä virkistyskäytöstä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Kanavoimalla käyttö reiteille ja retkeilyalueille voidaan ehkäistä haitallisen toiminnan leviämistä luonnonsuojelun kannalta tärkeille ja helposti häiriintyvälle alueelle. Haitallisimpia luonnon virkistyskäytön ympäristövaikutuksia ovat hallitsemattoman toiminnan tuloksena syntyvät haitat, koska niiden vaikutuksia ei kyetä enakoimaan eikä ehkäisemään.

Yleissuunnitelmassa on arvioitu reitistön ympäristövaikutukset yleisellä tasolla. Toteutus suunnittelun yhteydessä arvioidaan lisäksi erikseen linjauksen vaikutukset alueen luontoon erityisesti luonnonsuojelun kannalta tärkeillä alueilla.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa käsitellään reitistön suoria, välillisiä ja kerrannaisvaikutuksia:

- ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen,
- maaperään, vesiin ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin sekä näiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja luonnon monimuotoisuuteen
- yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön ja luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Reitistön tarkempaa linjausta suunniteltaessa ristiriidat luonnonsuojelun valtakunnallisten tavoitteiden kanssa ratkaistaan luonnonsuojelun kannalta mahdollisimman edullisella tavalla. Reitien linjaaminen suojelualueen läpi voi olla mahdollista reitin käy-

töstä, alueen suojelumääräyksistä tai suojelun toteutustavasta riippuen, edellyttäen ettei alueen suojelutavoitteita vaaranneta.

7.2 Yleis selvitys hankkeen ympäristövaikutuksista

Hankkeen tavoitteena on vähentää ja keskittää lisääntyvästä luonnon virkistyskäytöstä aiheutuvia ympäristöhaittoja tarkoitukseen sopiville alueille ja reiteille. Ulkoilureittien rakentamisen tavoitteena on alueen väestön ulkoilumahdollisuuksien parantamisen ohella matkailuelinkeinon kehittymismahdollisuuksien parantaminen ilman, että alueen luonnonarvot vaarantuvat. Moottorikelkkailuharrastus kasvaa voimakkaasti koko Suomessa, mikä edellyttää ympäristöhaittojen ennalta ehkäisyä kanavoimalla liikkuminen virallisille reiteille.

7.2.1 Lähialueen asukkaiden turvallisuus, terveys ja elinympäristö

Moottorikelkkailun suurin haitta on melu. Valtioneuvoston hyväksymiä ohjeita asuinalueen tai virkistysalueen äänitasosta ei ylitetä suurillakaan liikennemäärillä edes aivan reitin lähituntumassa (VnP 993/92 melutason ohjeista). Moottorikelkkailun aiheuttama melu voi aiheuttaa häiritsevää taustamelua muuten rauhalliselle alueelle, minkä subjektiivinen vaikutus voidaan kokea erittäinkin haitalliseksi. Häiriötä pyritään ehkäisemään linjauksessa siten, ettei maaseutualueen lähelle tai

rauhalliseksi virkistys- tai luonnosuo-
jelualueeksi tarkoitettulle alueelle sijoiteta reittiä.

Välillisesti reitistön merkittävin terveysvaikutus on lähialueen asukkaiden liikkumismahdollisuuksien lisääntyminen.

Moottorikelkkailureitit lisäävät yleistä turvallisuutta oleellisesti verrattuna tilanteeseen, jossa vastaava moottorikelkkailun liikennemäärä ohjautuisi hallitsemattomasti valvomattomille epävirallisille urille. Myös muiden liikumismuotojen ohjaaminen opastetuille reiteille lisää erityisesti reitillä liikkujien turvallisuutta.

Hankkeella on arvioitu olevan pääasiassa positiivisia vaikutuksia alueen asukkaiden elinkeinonharjoittamis- ja virkistysmahdollisuuksiin.

7.2.2 Vaikutukset maaperään, kasvillisuuteen, eliöihin, veteen ja ilmaan

Reitistön vaikutukset maaperään ja kasvillisuuteen kohdistuvat yksinomaan reitin ja sen liitännäisalueiden maapohjaan, eikä kapea kevytrakenteinen reitti katkaise ekologisia vyöhykkeitä tai estä kasvien leviämistä.

Reittialueeseen kohdistuvan vaikutuksen laatu riippuu pitkälti reitin käyttöajankohdasta ja maaperästä. Suunnittelualan pohjamaalajit ovat pääasiassa moreenimaalajeja, jotka kestävät hyvin kulutusta ja ovat luontaisesti tiiviitä, joskin hienoja jakeita sisältävät moreenimaalajit voivat olla märkänä heikosti kantavia.

Pelkästään talvikäytössä oleva reitti ei välttämättä muuta reittipohjaa ollenkaan, mutta ympäristöään syvemälle jäätyvä reittialue voi aiheuttaa kylmävaurioita ja hankaloittaa joidenkin aikaisin keväällä kukkivien kasvien lisääntymistä. Epätasainen reitti joudutaan talvikäyttöäkin varten tasoittamaan käyttöajan pidentämiseksi.

Aktiivisessa kesäkäytössä olevien urien kasvipeite häviää ja pieneliöstön laatu yksipuolistuu ja määrä vähenee. Uutena perustettavan kesäkäyttöisen

reitin pohja joudutaan lähes poikkeuksetta raivaamaan ja tasoittamaan perustamisvaiheessa. Paikoitellen reittipohjaa joudutaan heikon kantavuuden vuoksi vahvistamaan joko murskeella tai pitkospuilla. Vaikutukset jäävät alueellisesti suppeiksi.

Lisääntyvä virkistyskäyttö voi aiheuttaa häiriötä joidenkin eläinlajien lisääntymiselle tai viihtymiselle alueella.

Suonenjoen keskustajaman lähituntumassa olevan Lintharjun poikki kulkeva moottorikelkkailureitti kulkee alueella olevaa sähkölinjaa pitkin ja siitä haarautuva reitti Suonenjoen keskustaan siirretään harjualueen ulkopuolelle, millä pyritään alueen suojele- ja virkistysarvojen säilyttämiseen.

Moottorikelkkailureitti Suonenjoelta Ahveniselle oli alunperin linjattu Keurunmäen luonnosuojelealueen pohjois-osassa sijaitsevan Haavikko-lehdon halki olemassa olevaa, talviaikana auraamatonta metsäautotietä pitkin. Koska linjaus oli ristiriidassa luonnosuojelealueen tavoitteiden kanssa, reitille etsittiin uusi linjaus suojelealueen ulkopuolelta.

Hanke lisää alueen vesistöjen virkistyskäyttöä epäsuorasti tukemalla yleistä matkailun kehittämistä. Pintatai pohjaveden laatuun tai veden käyttömääriin hanke ei vaikuta. Alueen moottorikelkkailureitistön polttoainehuolto tukeutuu nykyiseen huoltoasemaverkostoon, joten polttoaineiden sisältämien hiilivety-yhdisteiden kulkeutumisriski pohjaveteen ei kasva nykyisestäään.

Moottorikelkkojen polttojärjestelmissä tapahtuvan epätäydellisen palamisen seurauksena moottorikelkkailureitin lähituntumassa voi esiintyä epäterveellisiä hiukkas-, häkä- ja VOC-päästöjä. Moottorikelkkailureitin liikennemäärät huomioiden päästöjen merkittävin vaikutus on epämiellyttävyyttä reitin mahdollisille muille käyttäjille tai sen lähialueella oleskeleville tai liikkujille.

Lisääntyvä matkailu lisää välillisesti liikenteen päästöjä.

7.2.3 Vaikutukset alueen käyttöön

Alueen seutukaavassa on esitetty seutukunnallisten ulkoilureittien yhteystarve ja lisäksi kaava-alueelle on varattu virkistys- ja retkeilyalueita. Reittihanke toteuttaa seutukaavassa esitettyjä yhteystavoitteita, mutta reitit on pääsääntöisesti linjattu uudelleen. Reitistö lisää alueen yöpymis- ja ruokailutilojen käyttöastetta, mutta ei lisää matkailutilojen kapasiteettitarvetta.

Reitistö ei vaikuta alueiden maisema-arvoihin mutta parantaa niiden saavutettavuutta.

Kirjallisuutta

- Hemmi, J. (1995); Ympäristö- ja luontomat-kailu. Kokkola. 357 s.
- Karjalainen E., Verhe I. (1995); Ulkoilureitti. Opas ulkoilureittien suunnittelijoille, rakentajille ja hoitajille. Opetusministeriö, ympäristöministeriö, Suomen latu, Helsinki. 208 s.
- Kulttuuriympäristön hoidon yhteistyöryhmä (1997); Pohjois-savon kulttuuriympäristön hoito-ohjelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 43. Pohjois-Savon ympäristökeskus, Kuopio. 135 s.
- Liikenneministeriö (1994); Päätös liikenteen ohjauslaitteista annetun liikenneministeriön päätöksen muuttamisesta (384/1994).
- Lähteenmäki, R. (1998); Retkeilyreitistöjen rakentaminen Etelä-Savon ympäristökeskuksen alueella. Ohjeisto reitin suunnitteluun. Etelä-Savon ympäristökeskus. 12 s.
- Maastoliikennelaki (1710/1995)
- Pohjois-Savon seutukaavaliitto (1990); Pohjoissavolainen kylämaisema. Pohjois-Savon seutukaavaliiton julkaisu A 39. Pohjois-Savon seutukaavaliitto, Kuopio. 91 s.
- Savon liitto (1995); Varkauden seudun pohjoisosan seutukaava. Varkaus, Leppävirta. Savon liiton julkaisu A 2. Savon liitto, Kuopio. 42 s.
- Savon liitto (1996); Pohjois-Savon matkailustrategia. Savon liitto, Kuopio. 24 s.
- Savon liitto (1998); Varkauden seudun pohjoisosan seutukaavan muutos. Ehdotus 18.5.1998. Leppävirta. Savon liitto, Kuopio. 14 s.
- MKTK (1997); Pohjois-Savon matkailufakta 1998, käsikirja matkailuyrittäjille, rahhoittajille, päättäjille ja kehittäjille. MKTK:n julkaisuja C 12. MKTK, Savonlinna. 126 s.
- Suomen Standardisoimisliitto (1988); SFS 4424 Ulkoilun ja urheilun merkit. Suomen standardoimisliitto, Helsinki. 27 s.
- Sisäasianministeriö (1981); Ulkoilureittien suunnitteluopas. Sisäasianministeriön ympäristönsuojeluosaston julkaisu B 2. Valtion painatuskeskus, Helsinki. 83 s.
- Tallgren, M. (1999); Moottorikelkkailureitin perustaminen. Maanmittauslaitoksen julkaisuja nro 89. Helsinki. 89 s + liitteet.
- Tieliikennelaki (267/1981)
- Ulkoilulaki (606/1973)
- Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (993/1992)
- Varkauden kaupungin virkistysalue- ja reititsuunnitelmatyöryhmä (1985); Varkauden kaupungin virkistysalue- ja reititsuunnitelma. Varkauden kaupunki, Varkaus. 26 s.
- Ympäristöministeriö (1993a); Maisemanhoito. Maisema-alue työryhmän mietintö I. Mietintö 66/1992. Ympäristöministeriö, Helsinki. 109 s.
- Ympäristöministeriö (1993b); Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alue työryhmän mietintö II. Mietintö 66/1992. 204 s.
- Ympäristöministeriö (1998); Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito. Ympäristöopas 40. Toim. Eija Pouta ja Marjo Heikkilä. Ympäristöministeriö, Helsinki. 151 s.

Liite 2/I Ulkoilureittien linjaus ja pituudet

id	kunta	alku	loppu	käyttö- muoto	pituus (km)	merkitys
121010	Rautalampi	Ahvenkoski	Suonenjoki raja	Ulkoilureitti	6,6	Seudullinen
121011	Suonenjoki	Rautalampi raja	Lahnanen	Ulkoilureitti	11,9	Seudullinen
122010	Suonenjoki	Lahnanen	Ruohkoharju	Ulkoilureitti	8,6	Seudullinen
122020	Rautalampi	Ruohkoharju	Tuiskulampi	Ulkoilureitti	13,4	Seudullinen
122030	Rautalampi	Tuiskulampi	Lintu-Jussin tie	Ulkoilureitti	9,6	Seudullinen
122040	Rautalampi	Lintu-Jussin tie	Vesanto raja	Ulkoilureitti	21,7	Seudullinen
122045	Vesanto	Rautalampi raja	Rantapelto	Ulkoilureitti	3,2	Seudullinen
122050	Vesanto	Rantapelto	Perupuro	Ulkoilureitti	1,8	Seudullinen
122055	Vesanto	Perupuro	Mökinpelto	Ulkoilureitti	2,2	Seudullinen
122060	Vesanto	Mökinpelto	Vesanto kk	Ulkoilureitti	16,8	Seudullinen
122110	Rautalampi	Ruohkoharju	Ratsastuskeskus	Ulkoilureitti	0,9	Paikallinen
122210	Rautalampi	Lintu-Jussintie	Pisto	Ulkoilureitti	1,5	Paikallinen
122310	Vesanto	Rantapelto	Pisto	Ulkoilureitti	0,2	Paikallinen
122410	Vesanto	Mökinpelto	Pisto	Ulkoilureitti	0,3	Paikallinen
123010	Rautalampi	Tuiskulampi	Törmälä	Ulkoilureitti	12,5	Seudullinen
123020	Rautalampi	Törmälä	Ahvenkoski	Ulkoilureitti	25,1	Seudullinen
124010	Rautalampi	Lahnanen	Suonenjoki raja	Ulkoilureitti	1,0	Seudullinen
124020	Suonenjoki	Rautalammin raja	Lintharju	Ulkoilureitti	13,0	Seudullinen
124030	Suonenjoki	Lintharju	Karttula raja	Ulkoilureitti	20,2	Seudullinen
124040	Karttula	Suonenjoki raja	Pihkainmäki	Ulkoilureitti	35,4	Seudullinen
125010	Karttula	Pihkainmäki	Karttula kk	Ulkoilureitti	23,9	Seudullinen
125020	Karttula	Karttula kk	Tervon raja	Ulkoilureitti	4,8	Seudullinen
125030	Tervo	Karttulan raja	Vesannon raja	Ulkoilureitti	22,4	Seudullinen
125040	Vesanto	Tervon raja	Vesanto kk	Ulkoilureitti	13,3	Seudullinen
125310	Vesanto	Hameenjarvi	Pisto	Ulkoilureitti	0,5	Paikallinen
127010	Vesanto	Perupuro	Patokangas	Ulkoilureitti	3,0	Seudullinen
1270100	Vesanto	Suolampi	Pisto	Ulkoilureitti	0,2	Seudullinen
1270110	Vesanto	Suolampi	Soidinsuo	Ulkoilureitti	1,0	Seudullinen
1270140	Vesanto	Soidinsuo	Hämeenjärvenkangas	Ulkoilureitti	0,6	Seudullinen
1270150	Vesanto	Hämeenjärvenkangas	Raiskionkangas	Ulkoilureitti	0,4	Seudullinen
1270160	Vesanto	Raiskionkangas	Raiskionkangas 2	Ulkoilureitti	0,4	Seudullinen
1270165	Vesanto	Raiskionkangas 2	Asinjoki	Ulkoilureitti	1,1	Seudullinen
1270170	Vesanto	Asinjoki	Vesanto kk	Ulkoilureitti	3,9	Seudullinen
127020	Vesanto	Patokangas	Samela	Ulkoilureitti	0,7	Seudullinen
127030	Vesanto	Samela	Vanha-Jokela	Ulkoilureitti	0,9	Seudullinen
127050	Vesanto	Vanha-Jokela	Haavikkovuori	Ulkoilureitti	0,6	Seudullinen
127060	Vesanto	Haavikkovuori	Sikassuo	Ulkoilureitti	4,2	Seudullinen
127070	Vesanto	Sikassuo	Pohjansaari	Ulkoilureitti	1,0	Seudullinen
127090	Vesanto	Pohjansaari	Suolampi	Ulkoilureitti	2,3	Seudullinen
127110	Vesanto	Patokangas	Vanha-Jokela	Ulkoilureitti	2,1	Seudullinen
127210	Vesanto	Samela	Pisto	Ulkoilureitti	0,0	Paikallinen
127310	Vesanto	Haavikkovuori	Pisto	Ulkoilureitti	0,2	Paikallinen
127410	Vesanto	Sikassuo	Pohjansaari	Ulkoilureitti	0,9	Seudullinen
127510	Vesanto	Suolampi	Etela-Suomäki	Ulkoilureitti	0,2	Paikallinen
127610	Vesanto	Suolampi	Hämeenjarvi	Ulkoilureitti	1,3	Seudullinen
127710	Vesanto	Hämeenjarvi	Soidinsuo	Ulkoilureitti	0,1	Seudullinen
127910	Vesanto	Hämeenjärvenkangas	Raiskionkangas	Ulkoilureitti	0,4	Seudullinen
128010	Vesanto	Raiskionkangas 2	Asinjoki	Ulkoilureitti	1,6	Seudullinen

Liite 2/2 Moottorikelkkareittien linjaus ja pituudet

Kunta	Alku	Loppu	Käyttömuoto	Pituus [km]	Merkitys
Karttula	Syväniemi	Hautolahti	Moottorikelkkailu	15,1	Valtakunnallinen
Karttula	Syvänniemi	Itä-Karttula	Moottorikelkkailu	17,1	Valtakunnallinen
Karttula	Itä-Karttula	Kuopion raja	Moottorikelkkailu	12,6	Valtakunnallinen
Karttula	Itä-Karttula	Maaninka raja	Moottorikelkkailu	8,6	Valtakunnallinen
Karttula	Kangasjärvi	Vehmasmäki	Moottorikelkkailu	11,1	Valtakunnallinen
Karttula	Kangasjärvi Suonenjoki	Syvänniemi	Moottorikelkkailu	20,4	Valtakunnallinen
Karttula	(Käpylä)	Kangasjärvi	Moottorikelkkailu	4,4	Valtakunnallinen
Rautalampi	Tervalampi	Syväjärvi	Moottorikelkkareitti	0,3	Seudullinen
Rautalampi	Soidinmäki	Ahvenkoski	Moottorikelkka	9,4	Valtakunnallinen
Rautalampi	Soidinmäki	Konnevesi (raja)	Moottorikelkkailu	28,8	Valtakunnallinen
Rautalampi	Soidinmäki	Jauhojärvi	Moottorikelkkailu	1,6	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Kangasjärvi	Vehmasmäki	Moottorikelkkailu	0,9	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Soidinmäki	Ahvenkoski	Moottorikelkka	2,9	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Sikosalmi	Koskelo (huoltoasema)	Moottorikelkkailu	0,6	Seudullinen
Suonenjoki	Soidinmäki	Jauhojärvi	Moottorikelkkailu	17,1	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Jauhojärvi	Suontienselkä	Moottorikelkkailu	3,8	Seudullinen
Suonenjoki	Suonenjoki (Käpylä)	Kangasjärvi	Moottorikelkkailu	17,3	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Suonenjoki (Käpylä)	Jauhojärvi	Moottorikelkkailu	5,3	Valtakunnallinen
Suonenjoki	Suonenjoki (Käpylä)	Suonenjoki	Moottorikelkkailu	1,4	Paikallinen
Tervo	Syväniemi	Hautolahti	Moottorikelkkailu	17,0	Valtakunnallinen
Tervo	Itä-Karttula	Maaninka raja	Moottorikelkkailu	4,5	Valtakunnallinen
Tervo	Äyskoski	Maaninka raja	Moottorikelkkailu	25,6	Valtakunnallinen
Tervo	Hautolahti	Äyskoski	Moottorikelkkailu	6,4	Valtakunnallinen
Tervo	Vesanto kk	Hautolahti	Moottorikelkkailu	10,2	Valtakunnallinen
Vesanto	Vesanto kk	Konneveden raja	Moottorikelkkailu	28,4	Valtakunnallinen
Vesanto	Vesanto kk	Hautolahti	Moottorikelkkailu	12,2	Valtakunnallinen

Työvaihe/Rakennusosa	yksikkö	määrä	yksikkö- kust.	yhteensä mk
Moottorikelkkareitit				
Suonenjoki				
Suunnittelu	km	49	2200	107 800
Maanomistajakorvaukset	km	49	1000	49 000
Raivaus ja tasaus	km	49	1500	73 500
Merkintä	km	49	1600	78 400
Rakenteet				
- sillat < 3m	kpl	11	1000	11 000
- rummut	kpl	17	1000	17 000
Suonenjoki yhteensä				336 700
Karttula				
Suunnittelu	km	89	2000	178 000
Maanomistajakorvaukset	km	89	1000	89 000
Raivaus ja tasaus	km	60	1500	90 000
Merkintä	km	89	1600	142 400
Rakenteet				
- sillat < 3m	kpl	14	1000	14 000
- rummut	kpl	15	1000	15 000
Karttula yhteensä				528 400
Rotalampi				
Suunnittelu	km	40	2000	80 000
Maanomistajakorvaukset	km	40	1000	40 000
Raivaus ja tasaus	km	15	1500	22 500
Merkintä	km	40	1600	64 000
Rakenteet				
- sillat < 3m	kpl	2	1000	2 000
- rummut	kpl	2	1000	2 000
Rotalampi yhteensä				210 500
Vesanto				
Suunnittelu	km	41	2000	82 000
Maanomistajakorvaukset	km	41	1000	41 000
Raivaus ja tasaus	km	30	1500	45 000
Merkintä	km	41	1400	57 400
Rakenteet				
- sillat < 3m	kpl	5	1000	5 000
- rummut	kpl	12	1000	12 000
Vesanto yhteensä				242 400
Tervo				
Suunnittelu	km	64	2000	128 000
Maanomistajakorvaukset	km	64	1000	64 000
Raivaus ja tasaus	km	47	1500	70 500
Merkintä	km	64	1600	102 400
Rakenteet				
- sillat < 3m	kpl	7	1000	7 000
- rummut	kpl	10	1000	10 000
Tervo yhteensä				381 900
Moottorikelkkareitit yhteensä				1 699 900

Työvaihe/Rakennusosa	yksikkö	määrä	yksikkö- kust.	yhteensä mk
Ulkoilureitit				
Suonenjoki				
Suunnittelu	km	54	2400	129 600
Maanomistajakorvaukset	km	54	1000	54 000
Raivaus, tasaus ja rakenteet	km	54	2000	108 000
Merkintä	km	54	1400	75 600
Suonenjoki yhteensä				367 200
Karttula				
Suunnittelu	km	64	2400	153 600
Maanomistajakorvaukset	km	64	1000	64 000
Raivaus, tasaus ja rakenteet	km	64	2000	128 000
Merkintä	km	64	1400	89 600
Karttula yhteensä				435 200
Rautalampi				
Suunnittelu	km	92	2400	220 800
Maanomistajakorvaukset	km	92	1000	92 000
Raivaus, tasaus ja rakenteet	km	92	2000	184 000
Merkintä	km	92	1400	128 800
Rautalampi yhteensä				625 600
Vesanto				
Suunnittelu	km	65	2400	156 000
Maanomistajakorvaukset	km	65	1000	65 000
Raivaus, tasaus ja rakenteet	km	65	2000	130 000
Merkintä	km	65	1400	91 000
Vesanto yhteensä				442 000
Tervo				
Suunnittelu	km	22	2400	52 800
Maanomistajakorvaukset	km	22	1000	22 000
Raivaus, tasaus ja rakenteet	km	22	2000	44 000
Merkintä	km	22	1400	30 800
Tervo yhteensä				149 600
Ulkoilureitit yhteensä				2 019 600
Reitit yhteensä				3 719 500
Taukopaikat				
Kota, puuliiteri, jätepiste, käymälä	kpl	5	70 000	350 000
Laavu, jätepiste, käymälä	kpl	11	35 000	385 000
Taukopaikat yhteensä				735 000
Arvaamattomat kustannukset				245 500
Kustannukset yhteensä				4 700 000

Liite 4 Ote ulkoilulaista n:o 606/1973

1 luku. Ulkoilureitit.

1 § Jos yleisen ulkoilutoiminnan kannalta on tärkeätä saada johdetuksi ulkoilujain kulkeminen kiinteistön kautta eikä siitä aiheudu huomattavaa haittaa kiinteistölle, on tästä luovutettava alue ulkoilureittinä käytettäväksi.

Ulkoilureittiin kuuluvaksi sen liitännäisalueena katsotaan ulkoilureitin käyttäjien lepoa javirkistymistä varten tarvittavat alueet.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti alueen luovuttamiseen maalta käytettäväksi vesillä liikkujien lepo- ja virkistyspaikkana.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä, sovelletaan myös kiinteistörekisteriin merkitsemättömään maaluueeseen.

2 § Ulkoilureitin perustamiseksi on laadittava ja vahvistettava ulkoilureittisuunnitelma sekä pidettäväpaikalla ulkoilureittitoimitus.

Ulkoilureitin pitäminen, johon kuuluu reitin tekeminen ja kunnossapito, on kunnan asiana. Kunta voi uskoa tehtävän sopivaksi katsotulle yhteisölle.

Valtion maalle, jolla ulkoilun kannalta on yleinen merkitys, voidaan perustaa ulkoilureitti. Tällaisen ulkoilureitin pitäminen on valtion asiana, jolle valtion suostumuksella ole ulkoilureittitoimituksessa toisin määrätty.

3 § Ulkoilureittisuunnitelma laaditaan kunnan toimesta ja on suunnitelmassa osoitettava reitin kulku ja 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut liitännäisalueet niin, että ne voidaan suunnitelman perusteella tarvittaessa merkitä maastoon. Suunnitelmassa on myös mainittava ne kiinteistöt, joiden alueen kautta reitti tulisi kulkemaan.

Ulkoilureittisuunnitelmassa on mainittava, mihin ulkoiluun liittyvään kulkemiseen reitti on tarkoitettu.

4 § Ulkoilureittisuunnitelman vahvistaa sen läänin lääninhallitus, jonka alueella ulkoilureitti tai suurin osa siitä on. Ennen suunnitelman vahvistamista on niille, joiden oikeutta tai etua suunnitelma koskee, varattava tilaisuus muistutusten tekemiseen suunnitelman johdosta.

Kunnan on 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa pidettävä suunnitelma nähtävänä 14 päivän aikana. Muistutukset suunnitelmaa vastaan on lääninhallitukselle osoitettuna toimitettava asianomaiselle kunnalliselle viranomaiselle 30 päivän kuluessa suunnitelman nähtävänä olonpäättymisestä lukien. Suunnitelman nähtäväksi asettamisesta sekä muistutusten tekemisestä ja ajasta on kunnan toimesta ja kustannuksella kuulutettava siinä järjestyksessä kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa saatetaan tiedoksi. Lisäksi on, mikäli se hankaluudetta voi tapahtua, suunnitelman nähtäväksi panemisesta erikseen ilmoitettava maanomistajille ja poronhoitoalueella paikalliselle paliskunnalle, joiden alueen kautta reitti tulisi kulkemaan.

Kunnan on toimitettava jätetyt muistutuskirjelmät omine lausuntoineen lääninhallitukselle.

5 § Kun ulkoilureittisuunnitelma on vahvistettu lainvoimaisella päätöksellä, on kunnan haettava määräystä ulkoilureittitoimitukseen kirjallisesti maanmittauspiirin maanmittaustoimistota vuodenkuluessa siitä lukien kun päätös on saanut lainvoiman. Hakemukseen on liitettävä ulkoilureittisuunnitelma.

Ulkoilureittitoimituksen kustannukset on ulkoilureitin pitäjän suoritettava.

6 § Ulkoilureittitoimituksen suorittaa maanmittausinsinööri kahden jakotoimituksia varten valitun uskotun miehen tai tielautakunnan jäsenen avulla.

Tielautakunnan jäsenen oikeudesta saada palkkiota sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa on voimassa, mitä 1 momentissa tarkoitettun uskotun miehen osalta on säädetty.

Sellainen kaupungin tai kauppalan kiinteistöinsinööri, joka saa suorittaa lohkomis- ja eräitä muita maanmittaustoimituksia, saa myös toimipiirissään kunnan suostumuksella suorittaa 1 momentissa tarkoitettun ulkoilureittitoimituksen.

7 § Ulkoilureittitoimituksessa on määrättävä ulkoilureittisuunnitelman perusteella ja tarvittaessa kunnan osoi-

tuksen mukaan alueen rajat, laadittava alueesta kartta ja selitelmä sekä merkittävä niiltä osin, kuin harkitaan tarpeelliseksi, ulkoilureitin kulku ja rajat maastoon. Alueella olevakiinteä omaisuus jää kunnan haltuun, jollei toimituksessa toisin määrätä. Toimituksessa on myös määrättävä reitillä olevaan aitaan tehtävästä portista veräjämästä tai muusta laitteesta.

Ulkoilureittitoimituksessa on määrättävä korvausten suorittamisesta.

Milloin ulkoilureitin käytöstä aiheutuva haitta nousee oleellisesti suuremmaksi kuin ulkoilureittitoimituksessa käytävissä olleiden tietojen perusteella on voitu arvioida, voidaan uudessa ulkoilureittitoimituksessa määrätä maksettavaksi lisäkorvaus. Määräystä toimitukseen voi hakea myös alueen omistaja maanmittauspiirin maanmittaustoimistolta. Tässä tarkoitettujen toimitusten kustannukset voidaan toimituksessa määrätä osittain tai kokonaan alueen omistajan maksettavaksi.

8§ Maan käyttöoikeuden luovuttamisesta ulkoilureittia varten sekä vahingosta tai haitasta, jota muutoin aiheutuu alueen omistajalle tai haltijalle tai paikalliselle paliskunnalle ulkoilureitin pitämisestä ja käyttämisestä, suoritetaan korvaus. Korvaus suoritetaan kertakaikkisena tai määräaikaisena.

Korvauksen määräämisestä ja suorittamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä yksityisistä teistä 15 päivänä kesäkuuta 1962 annetussa laissa tarkoitetuista korvauksista on säädetty.

9§ Kun ulkoilureittitoimitus on saanut lainvoiman ja korvaus maanomistajalle tai haltijalle on suoritettu, ulkoilureitin pitäjällä on oikeus ottaa reittiin kuuluva alue haltuunsa. Haltuun otetulta alueelta saadaan tarvittaessa poistaa puuta ja pensaita sekä muut ulkoilureitin pitämistä haittaavat luonnonesteet.

Tarvittaessa on ulkoilureitin pitäjän toimesta ja kustannuksella tehtävä ja pidettävä kunnossa reitillä olevaan aitaan sellainen portti, veräjä tai muu laite, ettei reitistä aiheudu haittaa kiinteistön tarkoituksenmukaiselle käyttämiselle.

10§ Kunta voi antaa määräyksiä ja ohjeita ulkoilureitin käyttämisestä.

11§ Ulkoilureitin siirtämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä ulkoilureitin tekemisestä on säädetty. Siirtämisestä voi maan omistaja tehdä asianomaiselle kunnalle esityksen. Kunnan vastustaessa siirtämistä voi maanomistaja saattaa asian lääninhallituksen ratkaistavaksi.

12§ Jollei ulkoilureitti tai sen osa olosuhteiden muututtua enää ole tarpeen yleistä ulkoilutoimintaa varten, voi lääninhallitus siitä tai muusta erityisestä syystä kunnan tai maan omistajan hakemuksesta lakkauttaa ulkoilureitin tai sen osan.

Ulkoilureitin tai sen osan tultua lakkautetuksi siirtyy reittiin kuulunut alue korvauksetta omistajan hallintaan.

Lääninhallituksen on ulkoilureitin lakkauttamisesta ilmoitettava maanmittauskonttorille, jonka asiana on huolehtia siitä, että ulkoilureitin lakkauttamisesta tehdään tarpeelliset merkinnät karttaan ja maarekisteriin.

13§ Milloin ulkoilureitti on otettu elokuun 16 päivänä 1958 annetussa rakennuslaissa (370/58) tarkoitettuun kaavaan taikka asianosaiset ovat sopineet alueen luovuttamisesta ulkoilureittia varten, voidaan ulkoilureittitoimitus pitää noudattaen, mitä tässä luvussa on säädetty, vaikkei ulkoilureittisuunnitelmaa ole tehty.

14§ Lääninhallitus voi määrätä kunnan huolehtimaan toisen kunnan aluetta koskevan ulkoilureittisuunnitelman laatimisesta sen vahvistamisen hakemisesta, määräyksen hakemisesta ulkoilureittitoimitukseen ja ulkoilureitin pitämisestä, jos asianomainen kunta on tähän suostunut. Reitistä johtuvien kustannusten ja korvausten jakamisesta kuntien kesken määrää lääninhallitus, mikäli kunnat eivät ole asiasta sopineet.

15§ Mikäli tämän lain säännöksistä ei muuta johdu, on menettelystä ulkoilureittitoimituksessa, toimituksen tarkastamisesta, muutoksenhausta toimituksessa annettuun päätökseen tai suoritettuun toimenpiteeseen sekä maarekisteriin merkitsemisestä soveltuvin osin noudatettava, mitä yksityisistä teistä annetussa laissa on vastaavissa kohdin määrätty tietöimituksesta.

Liite 5 Maastoliikennelaki n:o 1710/1995

Annettu Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 1995

1 luku Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä haittoja, joita luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle taikka yksityiselle edulle aiheutuu moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämisestä maastossa ja moottorikelkkailureitillä, sekä edistää liikenneturvallisuutta.

Haittojen ehkäisemiseksi ja liikenneturvallisuuden edistämiseksi on noudatettava myös, mitä muualla laissa säädetään.

2 § Soveltamisalan rajoitus

Tätä lakia sovelletaan moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämiseen maastossa ja moottorikelkkailureitillä.

Tämä laki ei koske ilma-aluksia, aluksia eikä veneitä.

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) moottorikäyttöisellä ajoneuvolla konevoimalla liikkuvaa kulkuvälinettä, joka kulkee maalla tai jäällä taikka kulkiessaan tukeutuu maahan taikka jäähän eikä kulje kiskoilla; ja
- 2) maastolla maa-alueella ja jääpeitteistä vesialueella, joka ei ole tie ja jota ei ole tarkoitettu moottoriajoneuvo-, kisko- tai ilmalii- kenteeseen.

2 luku Maastoliikenteen haittojen ehkäiseminen

4 § Oikeus liikkua maastossa

Moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ei saa liikkua eikä sitä saa pysäyttää tai pysäköidä maastossa maa-alueella ilman maan omistajan tai haltijan lupaa.

Lupaa ei kuitenkaan tarvita:

- 1) poliisin, tullilaitoksen tai rajavartiolaitoksen virkatehtäviin tai sairaankuljetukseen taikka palo- ja pelastustoimen tehtäviin;

2) muihin kuin 1 kohdassa tarkoitettuihin virkatehtäviin, energia- tai tietoliikennelaitteiden huoltotöihin eikä liikkumiseen näissä tehtävissä tai töissä lumipeitteen aikana taikka lumettomassa maastossa erityisen tärkeistä syistä;

3) poronhoitoon kuuluviin töihin poronhoitolaissa (848/90) tarkoitettulla poronhoitoalueella ja sen välittömässä läheisyydessä lumipeitteen aikana eikä liikkumiseen näihin töihin kuuluvissa välttämättömissä tehtävissä lumettomassa maastossa;

4) kalastuksen vaatimaan, siitä merkityksellisen osan toimeentulostaan saavan henkilön kulkemiseen moottorikelkalla lumipeitteen aikana;

5) ammattimaisessa metsätaloustyössä käytettävien koneiden huolto- ja korjaustöiden vaatimaan kulkemiseen lumipeitteen aikana;

6) vaikeiden tieolojen ja vakinaisen asunnon sijainnin vuoksi välttämättömään kulkemiseen;

7) vaikeasti liikuntavammaisen henkilön ja hänen saattajansa liikkumiseen maastossa; eikä

8) taajaman ulkopuolella moottorikäyttöisen ajoneuvon pysäyttämiseen ja pysäköimiseen tien välittömään läheisyyteen, jos turvallinen pysäköinti sitä edellyttää eikä siitä aiheudu alueen omistajalle tai haltijalle kohtuutonta haittaa.

Jokaisella on oikeus liikkua jääpeitteisellä vesialueella, siten kuin siitä säädetään vesilain (264/61) 1 luvun 24 §:ssä, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu. Milloin liikkumiseen tai toimintaan tarvitaan vesialueen omistajan tai haltijan lupa, voi yhteisen vesialueen järjestäytymättömän osakaskunnan puolesta luvan antaa myös vesialueen kalastuskunnan johtokunta. Milloin kysymys on yleisestä vesialueesta, luvasta päättää se viranomainen tai valtion laitos, jonka hallinnassa alue on.

5 § Moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttäminen maastossa

Moottorikäyttöistä ajoneuvoa tien ulkopuolella kuljettaessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta vaaran ja vahingon välttämiseksi. Moottorikäyttöistä ajoneuvoa on maastossa käytettävä siten, että vältetään vahin-

gon ja haitan aiheuttamista luonnolle ja muulle ympäristölle, kiinteistölle ja luontaiselinkeinolle sekä tarpeettoman häiriön aiheuttamista asutukselle ja muulle ympäristölle.

6 § Ikärajoitus

Moottorikäyttöistä ajoneuvoa saa maastossa kuljettaa 15 vuotta täyttänyt.

Edellä 1 momentissa säädetty ikävaatimus ei koske moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajaa ajettaessa yksinomaan yleiseltä liikenteeltä eristetyllä työmaalla taikka tehdas-, satama-, varasto-, kilpailu- tai muulla vastaavalla alueella.

Moottorikäyttöistä ajoneuvoa ei saa muualla kuin 2 momentissa tarkoitetulla alueella tapahtuvaa ajamista varten luovuttaa alle 15-vuotiaan kuljettavaksi.

7 § Ajoneuvotyyppiä koskevat kiellot ja rajoitukset

Jos moottorikäyttöisen ajoneuvotyyppin käyttämisestä maastossa aiheutuu erityisen huomattavaa haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle taikka yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle, valtioneuvosto voi kieltää ajoneuvotyyppin maastossa käytön tai rajoittaa sitä.

8 § Alueelliset kiellot ja rajoitukset

Alueellinen ympäristökeskus voi 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen ehkäisemiseksi kieltää moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttämisen tietyllä maa-alueella tai jääpeitteisellä vesi-alueella muuhun kuin 4 §:n 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun liikkumiseen taikka rajoittaa sitä. Kielto tai rajoitus on voimassa määräajan tai toistaiseksi.

Kielto tai rajoitus ei nopeusrajoitusta lukuun ottamatta koske 4 §:n 2 momentin 3-6 kohdassa tarkoitettua ajoa, ellei alueellinen ympäristökeskus erityisen painavista syistä toisin määrää.

Alueellinen ympäristökeskus voi 1 momentissa tarkoitetussa päätöksessään määrätä nopeusrajoituksen maastossa alemmaksi kuin 29 §:n nojalla säädetty yleinen nopeusrajoitus.

9 § Kielto- ja rajoitusasiain käsittely

Esityksen alueellisen kiellon tai rajoituksen määräämisestä voi tehdä asianomainen kunta tai kunnan jäsen, paliskunta taikka

sellainen viranomainen, yhteisö ja maanomistaja, jota asia koskee. Kiellon tai rajoituksen määrääminen voi panna vireille myös alueellinen ympäristökeskus. Alueellisen ympäristökeskuksen on ennen kiellon tai rajoituksen määräämistä kuultava kuntaa, jonka aluetta kiello tai rajoitus koskee, sekä varattava tilaisuus niille viranomaisille, yhteisöille ja maanomistajille sekä muille, joita asia koskee, tilaisuus tulla kuuluksi.

Jos kiello tai rajoitus määrätään kunnan esityksestä, se on määrättävä esityksen mukaisena, jollei esityksestä poikkeaminen ole tarpeen kansalaisten tasapuolisen kohtelun tai alueellisen yhtenäisyyden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä.

10 § Kiellon ja rajoituksen voimaantulo

Alueellinen ympäristökeskus voi määrätä, että kiello tai rajoitus tulee voimaan muutoksenhausta huolimatta päätöksessä määrättyllä tavalla sen jälkeen, kun päätöksestä on tiedotettu. Muutoksenhakuviranomainen voi kuitenkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

11 § Kiellon tai rajoituksen merkitseminen

Alueellinen kiello tai rajoitus on merkittävä alueelle, jota se koskee, tai sen läheisyyteen. Alueellisen ympäristökeskuksen tulee määrätä merkitsemisestä kielloa tai rajoitusta koskevassa päätöksessä. Jollei merkitsemisestä ole päätöksessä muuta määrätty, kiellon tai rajoituksen merkitsemisestä vastaa alueellinen ympäristökeskus. Velvollisuus kiellon tai rajoituksen merkitsemiseen valtion maa-alueella tai jääpeitteisellä vesi-alueella on kuitenkin sillä viranomaisella, jonka hallinnassa alue on. Jos kiello tai rajoitus on annettu pelkästään yksityisen edun suojelemiseksi, merkitsemisestä vastaa hakija.

Kielloa tai rajoitusta osoittavat merkit saadaan asettaa toisen omistamalle tai hallitsevalle alueelle riippumatta alueen omistajan tai haltijan suostumuksesta, jos merkeistä ei aiheudu omistajalle tai haltijalle mainittavaa haittaa.

12 § Päätöksen muuttaminen

Alueellinen ympäristökeskus voi muuttaa 8 §:n nojalla annettua päätöstä, jos sitä tehtäessä vallinneet olot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos päätöksen perusteiden myöhemmin todetaan olleen olennaisesti erilai-

set kuin päätöstä annettaessa on edellytetty. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä 9-11 §:ssä säädetään.

3 luku Moottorikelkkailureitit

13 § Moottorikelkkailureitti

Tässä laissa säädetyllä tavalla voidaan perustaa yleinen oikeus ajaa moottorikelkalla maastosta merkitsemällä erotetulla reitillä (moottorikelkkailureitti) lumipeitteen aikaan.

Moottorikelkkailureitti on tieliikennelain 2 §:ssä määritelty tie, joka on tarkoitettu moottorikelkkaliikenteeseen. Moottorikelkkailureittiin voivat kuulua myös pysyvästi tarvittavat levähdysalueet ja reitin huoltoalueet.

Moottorikelkkailureitin perustamisesta ja lakkauttamisesta luonnonsuojelulaissa (71/23) tarkoitettua valtiolle kuuluvalla suojelualueella päättää alueen hallinnan mukaan Metsähallitus tai Metsäntutkimuslaitos. Tämän luvun säännösten, lukuun ottamatta 20 ja 21 §:ää, sijasta näihin reitteihin sovelletaan Metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen päätöksessä määrättyjä ehtoja. Perustettaessa moottorikelkkailureittiä yksityiselle luonnonsuojelualueelle noudatetaan, mitä näiden alueiden perustamisesta säädetään luonnonsuojelulaissa.

Erämaalain (62/91) tarkoittamalle erämaa-alueelle voidaan perustaa moottorikelkkailureitti päättämällä siitä alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

14 § Reitin pitäjä

Reitin pitäjänä voi toimia kunta, kuntayhtymä, valtio tai yhteisö taikka elinkeinonharjoittaja.

Reitin pitäjän hyväksyy kunnan ympäristönsuojelulautakunta päättäessään reittisuunnitelmasta. Reitn pitäjän vaihtamiseen tarvitaan kunnan ympäristönsuojelulautakunnan hyväksyminen.

15 § Reittisuunnitelma

Moottorikelkkailureitin perustamiseksi on laadittava reittisuunnitelma, jonka hyväksymisestä päättää kunnan ympäristönsuojelulautakunta.

Reittisuunnitelmassa on osoitettava reitin kulku ja reittiin kuuluvat levähdys- ja huoltoalueet niin, että ne voidaan suunnitelman perusteella tarvittaessa merkitä maastoon. Suunnitelmassa on myös mainittava ne kiinteistöt, joiden kautta reitti tulisi kulkemaan.

16 § Moottorikelkkailureitin perustaminen

Moottorikelkkailureitti perustetaan lainvoimaisen reittisuunnitelman perusteella joko reittitoimituksessa tai maanomistajan ja reitin pitäjän välisellä kirjallisella sopimuksella.

Moottorikelkkailureittiä ei saa perustaa, jos sen käyttämisestä aiheutuisi luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinoille, maa- ja metsätaloudelle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle huomattavaa haittaa.

Moottorikelkkailureitti voidaan perustaa riippumatta maa-alueen tai vesialueen omistajan tai haltijan suostumuksesta, jos reitin perustaminen on tarpeen yleisen kulkuyhteyden luomiseksi tai yleisen virkistyskäytön kannalta eikä reitistä aiheudu maa-alueen omistajalle tai haltijalle eikä poronhoidolle huomattavaa haittaa.

Moottorikelkkailureitistä kiinteistölle, maa-alueen omistajalle tai haltijalle, poronhoidolle tai ammattimaiselle kalastukselle aiheutuva vahinko ja haitta on reitin pitäjän korvattava.

17 § Reittitoimitus

Reitin pitäjän on haettava reittitoimitusta maanmittaustoimistolta vuoden kuluessa siitä, kun reittisuunnitelma on hyväksytty lainvoimaisella päätöksellä.

Moottorikelkkailureitin perustamiseksi pidettävässä reittitoimituksessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä ulkoilulain (606/73) 5-8 §:ssä säädetään ulkoilureittitoimituksen hakemisesta, kustannuksista, toimitusmiehistä, toimituksen kulusta sekä korvauksista, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

Muusta menettelystä reittitoimituksessa, muutoksenhausta toimituksessa annettuun päätökseen tai suoritettuun toimenpiteeseen sekä kiinteistörekisteriin merkitsemisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä näistä seikoista säädetään yksityiseläin-

sistä teistä annetun lain (358/62) säännöksissä tietoisuudesta, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

18 § Sopimukseen perustuvan reitin merkittäminen kiinteistörekisteriin

Sopimukseen perustuva, pysyväksi tarkoitettu moottorikelkkailureitti merkitään asianomaisen kiinteistön kohdalle kiinteistörekisteriin, jos reitin pitäjä sitä pyytää. Tällöin on suoritettava sopimukseen perustuva 17 §:ssä tarkoitettu reittitoimitus reitin sijainnin määrittämiseksi, edellä 16 §:n 4 momentissa tarkoitettujen korvausten määrittämiseksi sekä muiden sellaisten asioiden käsittelemiseksi, joihin sopimus antaa aiheuta.

19 § Reitin käyttöönotto

Kun reittisuunnitelma on saanut lainvoiman, korvaukset on suoritettu ja reitti merkitty maastoon, reitti voidaan ottaa yleiseen käyttöön.

Reitin pitäjällä on oikeus poistaa reitiltä ajoa haittaavia puita, pensaita sekä muita vähäisiä luonnonesteitä. Reitin pitäjän on tarvittaessa tehtävä reitillä olevaan aitaan sellainen portti, veräjä tai muu laite, ettei reitistä aiheudu haittaa kiinteistön tarkoituksenmukaiselle käytölle eikä poronhoidolle, ja pidettävä se kunnossa.

20 § Reitin pitäjän tehtävät ja vastuu

Reitin pitäjän tehtävänä on huolehtia siitä, että moottorikelkkailureitti on vuosittaisella käyttöönottohetkellä ajettavassa kunnossa ja että reitin varrelle tällöin sijoitetaan reitin kulkua ja liikennettä olennaisesti vaarantavia paikkoja osoittavat sekä muut tarpeelliset liikennemerkkit.

21 § Vastuu vahingoista

Reitin pitäjä ei ole velvollinen korvaamaan reitin käyttäjälle tai kolmannelle osapuolelle reitinkäytöstä aiheutuvaa vahinkoa, jollei vahinko ole johtunut reitin pitäjän huolimattomuudesta tai tahallisuudesta. Korvaus vahingosta määrätään noudattaen soveltuvin osin vahingonkorvauslain (412/74) säännöksiä.

Reittitoimituksessa määrättävistä korvauksista säädetään 16 §:n 4 momentissa ja 17 §:n 2 momentissa.

Reitin pitämisestä johtuvasta ympäristövahingosta on kuitenkin voimassa, mitä ympäristövahinkojen korvaamisesta annetussa laissa (737/94) säädetään.

22 § Reitin siirtäminen

Moottorikelkkailureitin pysyvästä siirtämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä reitin perustamisesta säädetään.

Kunnan ympäristönsuojelulautakunta voi antaa luvan tilapäisesti tai vähäisiltä osin siirtää reitin kulkua maastossa, jos maanomistaja tai haltija siihen suostuu.

23 § Reitin lakkauttaminen

Moottorikelkkailureitti lakkautetaan reitin pitäjän ilmoituksesta. Kunnan ympäristönsuojelulautakunta voi lakkauttaa reitin tai sen osan myös, jos reittiin tai sen osaan ei olosuhteiden muuttumisen vuoksi enää ole yleistä tarvetta tai jos lakkauttamiseen ilmenee muuta erityistä syytä. Reitin lakkautuspäätöksessä voidaan määrätä niistä toimita, joita reitin lakkauttaminen edellyttää.

Kunnan on ilmoitettava reitin tai sen osan lakkauttamisesta kiinteistörekisterin pitäjälle, jonka asiana on huolehtia siitä, että reitin lakkauttamisesta tehdään tarpeelliset merkinnät kiinteistörekisteriin.

24 § Ajaminen metsätiellä

Moottorikelkalla saa ajaa metsätiellä lumipeitteen aikana, jos tien pitäjä on sulkenut tien muiden moottorikäyttöisten ajoneuvojen kuin moottorikelkkojen liikenteeltä.

Metsätie voidaan sulkea yksityisistä teistä annetun lain 96 §:n estämättä. Jos metsätien perustamiseen on saatu tai kunnosapitoon saadaan mainitun lain mukaista valtion tai kunnan avustusta, voidaan metsätie sulkea vain, mikäli kunta on sulkemisen hyväksynyt.

Suljetulle metsätielle voidaan perustaa moottorikelkkailureitti.

4 luku

Rangaistussäännökset

25 § Maastoliikennerekkoisuus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo 4 §:n säännöksiä moottorikäyttöisellä ajoneuvolla liikkumisesta, pysäyttämistä ja pysäköinnistä maastossa,

- 2) rikkoo 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua huolehtimisvelvollisuutta ja teko on omiaan aiheuttamaan ilmeistä vahinkoa tai haittaa luonnolle, muulle ympäristölle, kiinteistölle tai luontaiselinkeinolle taikka huomattavaa häiriötä asutukselle,
- 3) luovuttaa moottorikäyttöisen ajoneuvon alle 15-vuotiaan kuljettavaksi vastoin 6 §:n säännöksiä,
- 4) käyttää moottorikäyttöistä ajoneuvoa maastossa vastoin valtioneuvoston 7 §:n taikka alueellisen ympäristökeskuksen 8 §:n perusteella antamaa kieltoa tai rajoitusta,
- 5) ylittää 29 §:n nojalla annetun yleisen nopeusrajoituksen maastossa,
- 6) rikkoo 30 §:n säännöksiä kilpailujen ja harjoitusten luvanvaraisuudesta tai
- 7) jättää noudattamatta 33 §:ssä mainitun pysähtymismerkin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta tai 26 §:stä muuta johdu, maastoliikenne rikkomuksesta sakkoon.

26 § Ajoneuvon luvaton pysäyttäminen ja pysäköiminen

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua moottorikäyttöisen ajoneuvon luvattomasta pysäyttämisestä tai pysäköimisestä toisella maalla voidaan määrätä suoritettavaksi pysäköintivirhemaksu siten kuin siitä pysäköintivirhemaksusta annetussa laissa (248/70) säädetään.

Mikäli luvattomasta pysäköimisestä aiheutuu huomattavaa haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle taikka yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle taikka kohtuutonta haittaa maan omistajalle tai haltijalle, tuomitaan rangaistus 25 §:n 1 kohdan mukaan.

27 § Syyteoikeus

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 25 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua teosta, jolla on loukattu ainostaan yksityisen etua tai oikeutta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytöseen pantavaksi.

5 luku Erinäiset säännökset

28 § Alueellisen ympäristökeskuksen erityislupa

Alueellinen ympäristökeskus voi hakemuksesta myöntää henkilölle, jonka liikuntakyky on iän, vamman tai sairauden vuoksi rajoittunut, luvan poiketa 4 tai 8 §:ssä säädetystä kiellosta tai rajoituksesta.

29 § Yleinen nopeusrajoitus

Yleisestä nopeusrajoituksesta maastossa säädetään asetuksella. Yleinen nopeusrajoitus ei koske 30 §:ssä tarkoitettua kilpailua tai harjoitusta eikä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua yleiseltä liikenteeltä eristettyä aluetta.

Hälytysajoneuvon ja maastoliikenteen valvontaan käytettävän ajoneuvon kuljettaja saa ylittää 1 momentissa tarkoitettua suurimman sallitun nopeuden, jos tehtävän kiireellisyys sitä välttämättä edellyttää.

30 § Lupa kilpailuihin ja harjoituksiin

Moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla tapahtuvaan kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samassa maastossa on haettava sen lisäksi, mitä luvan ja suostumuksenvaraisuudesta muualla säädetään, kunnan ympäristönsuojelulautakunnan lupa. Lupaa ei kuitenkaan tarvita tätä tarkoitusta varten asema- tai rakennuskaavassa varatulle alueelle tai alueelle, jolle on annettu ympäristölupamenettelylaissa (735/91) tarkoitettu ympäristölupa.

Lupa on haettava myös yksittäisen tapahtuman järjestämiseen, jos tapahtumasta on odotettavissa huomattavia haittoja luonnolle, muulle ympäristölle, asutukselle, yleiselle virkistyskäytölle, kalastukselle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle. Ympäristönsuojelulautakunnan lupaa ei kuitenkaan tarvita poliisin, palo- ja pelastustoimen viranomaisten tai puolustusvoimien harjoituksiin.

Tässä pykälässä tarkoitettua luvan myöntämisen edellytyksinä ovat, että tapahtuma täyttää riittävät turvallisuuden vaatimukset ja ettei toiminnasta aiheudu kohtuutonta haittaa luonnolle tai muulle ympä-

päristölle, kalastukselle, asutukselle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle, sekä että toiminnan järjestämiseen on saatu alueen omistajan tai haltijan kirjallinen lupa.

31 § Muutoksenhaku

Edellä 30 §:ssä tarkoitettua luvasta valitettaessa sovelletaan muutoksenhausta hallintoasioissa annettua lakia (154/50).

32 § Valvonta

Tämän lain toimeenpano ja lain noudattamisen ylin valvonta kuuluvat ympäristöministeriölle. Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten yleinen valvonta kuuluu alueelliselle ympäristökeskukselle toimialueellaan ja kunnassa kunnan ympäristönsuojelulautakunnalle.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämistä maastossa valvovat poliisi, tullilaitos ja rajavartiolaitos.

Metsähallitus ja Metsäntutkimuslaitos valvovat hallinnassaan olevilla alueilla moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämistä maastossa.

33 § Pysähtymisvelvollisuus

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan on välittömästi pysähdyttävä virkapukuisen tai näkyvällä virkamerkillä varustetun poliisi-, tulli- tai rajavartiomiehen antamasta merkistä taikka sellaisen Metsähallituksen tai Metsäntutkimuslaitoksen virkamiehen antamasta merkistä, jolla on poliisivaltuudet.

34 § Oikeus keskeyttää luvanvarainen toiminta

Poliisi voi keskeyttää 30 §:ssä tarkoitettua tapahtuman, jos tapahtumaan ei ole saatu lainvoimaista lupaa.

35 § Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

36 § Ympäristöministeriön ohjeet

Ympäristöministeriö antaa tarvittaessa ohjeita moottorikäyttöisten ajoneuvojen maastossa käyttämistä koskevien kieltojen ja rajoitusten määräämisestä ja merkitsemisestä, moottorikelkkailureiteistä ja niiden suunnittelusta sekä muusta moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämisestä luonnolle tai muulle ympäristölle, luonnon yleiselle virkistyskäytölle taikka luontaiselinkeinolle aiheutuvien haittojen ehkäisemisestä.

37 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 1996.

Tällä lailla kumotaan 12 päivänä huhtikuuta 1991 annettu maastoliikennelaki (670/91) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Ennen tämän lain voimaantumista voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

38 § Siirtymäsäännös

Lääninhallituksen tai alueellisen ympäristökeskuksen 37 §:n 2 momentissa kumotun lain tai vastaavan aikaisemman lain nojalla määräämä kielto tai rajoitus on voimassa sitä koskevassa päätöksessä mainitun ajan, jollei päätöstä tämän lain nojalla muuteta tai kumota.

Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 1995

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Ympäristöministeri Pekka Haavisto

Liite 6 Ulkoilureitin käyttöoikeussopimus

ULKOILUREITIN KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUS

Ulkoilureitin ylläpitäjä

Nimi _____

Osoite _____

Yhteyshenkilö _____

Maanomistaja:

Nimi _____

Osoite _____

Tilan nimi _____ Rno _____

Kunta _____ Kylä _____

Yllä mainittu ulkoilureitin ylläpitäjä ja maanomistaja ovat tehneet keskenään seuraavan sopimuksen ulkoilulain (606/1973) mukaisen ulkoilureitin perustamisesta, ylläpitämisestä ja tästä aiheutuvien korvauksien maksamisesta.

1. Ulkoilureitti on tarkoitettu jalkaisin, ratsain, maastopyörällä tai hiihtäen (tarpeeton yliviivataan) tapahtuvaa liikkumista varten. Ulkoilureitin ylläpitäjällä on oikeus käyttää reitillä moottorikelkkaa tai muuta kevyttä ajoneuvoa ainoastaan reitin välttämättömään hoitoon ja kunnossapitoon.

2. Sopimus koskee liitteenä olevaan karttaan merkittyä ulkoilureitin aluetta vähäisine liitännäisalueineen. Varsinaiseen uraan kuulumattomista levähdys-, huolto- ym. paikoista sovitaan erikseen.

3. Ulkoilureitin reittiuran leveys on kaksi (2) metriä ja raivattava korkeus kolme (3) metriä. Reitien pituus tilan alueella on _____ metriä.

4. Ulkoilureitin pitäjällä on oikeus poistaa reitin edellyttämältä alueelta kaikki puut, pensaat ja oksat sekä merkitä reitin kulku asianmukaisesti puita vahingoittamatta. Ulkoilureitin pitäjällä on myös oikeus raivata reitin alueelta kaikki reitin käyttöä haittaavat kivet ja kannot.

Ulkoilureitin pitäjällä on oikeus omalla kustannuksellaan rakentaa reitin käyttämisen edellyttämät rakenteet kuten rummut ja sillat sekä avata reitillä oleviin aitoihin kulkemista varten tarvittava aukko edellyttäen, että se varustetaan portilla tai veräjällä.

5. Ulkoilureitin kunnossapidosta sekä siisteydestä ja jätehuollosta huolehtii reitin pitäjä omalla kustannuksellaan.

6. Maanomistajalla on oikeus ennalta sovittuaan reitin pitäjän kanssa liikkua reittialueella maa- ja metsätaloustekniikoilla, mikäli se on välttämätöntä tilan töiden tekemiseksi. Toimenpiteistä, jotka saattavat haitata tai vaikeuttaa reitin käyttöä, on ilmoitettava reitin pitäjälle viimeistään seitsemän (7) vuorokautta aikaisemmin. Ilmoituksen jälkeen vastuu reitin turvallisuudesta on reitin pitäjällä.

7. Reitin pitäjä maksaa reitin rakentamisesta ja pitämisestä aiheutuvista haitoista maanomistajalle kertakaikkisena korvauksena 0,25 mk/m². Korvauksen suuruus tilalta on:

$$\text{Reitin pituus tilalla } \underline{\hspace{2cm}} \text{ m x reittiuran leveys } \underline{\hspace{2cm}} \text{ m x } 0,25 \text{ mk/m}^2 \\ = \underline{\hspace{2cm}} \text{ mk.}$$

8. Reitin ylläpitäjällä on oikeus siirtää tästä sopimuksesta johtuvat oikeudet kolmannelle osapuolelle kuultuaan ensin maanomistajaa.

9. Tämä sopimus tulee voimaan heti, kun se on allekirjoitettu ja se on voimassa siihen saakka, kunnes ulkoilureitti poistetaan käytöstä.

Mikäli olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia, jotka vaikeuttavat reitin käyttöä, voidaan sen sijaintia muuttaa yhteisellä sopimuksella.

Tämä sopimus voidaan irtisanoa, mikäli toinen sopimusosapuoli syyllistyy sopimuksen olennaiseen rikkomiseen. Irtisanomisaika on kuusi (6) kuukautta.

Kun reitti sopimuksen jälkeen poistuu käytöstä, reitin ylläpitäjä palauttaa reittialueen ennalleen kuuden (6) kuukauden kuluessa sopimuksen päättymisestä

Tätä sopimusta on tehty kaksi (2) yhtäpitävää kappaletta; yksi maanomistajalle ja yksi reitin pitäjälle.

Paikka ja aika

_____ ssa _____ kuun _____ päivänä 19__

Maanomistajan puolesta

nimen selvennys

Reitin pitäjän _____ puolesta

nimen selvennys
virka-asema

nimen selvennys
virka-asema

Todistavat

nimen selvennys

nimen selvennys

Liite 7 Monikäyttöreitin käyttöoikeussopimus

MONIKÄYTTÖREITIN KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUS

MONIKÄYTTÖREITIN PITÄJÄ

Nimi _____

Osoite _____

Yhteyshenkilö _____

Yhteystiedot _____

MAANOMISTAJA/MAANOMISTAJAT

Nimi _____

Osoite _____

Tilatiedot

Tilan nimi Rno _____

Kunta Kylä _____

Yhteystiedot _____

Karttalehti _____

Sopimusosapuolet ovat tehneet vapaaehtoisen monikäyttöreitin käyttöoikeussopimuksen seuraavin ehdoin:

1§ Maanomistaja luovuttaa pysyvän käyttöoikeuden reitin pitäjälle oheisessa liitekartassa ilmenevään monikäyttöreittiin. Talvella monikäyttöreitti on maastoliikennelain (1710/95) tarkoittama maanomistajan ja reitin pitäjän välisellä kirjallisella sopimuksella perustettava moottorikelkkailureitti. Kesällä monikäyttöreitillä käytettävissä ovat soveltuvien osien maastoratsastus ja -pyöräily sekä patikointi. Varsinaiseen uraan kuulumattomien levähdys- ja huoltopaikkojen ym. liitännäisalueiden luovuttamisesta sovitaan erillisillä sopimuksilla.

2§ Monikäyttöreitillä hoito- ja huoltotoimenpiteiden vaatiman moottorikäyttöisen ajokaluston käyttö on sallittu ympäri vuoden. Muun moottorikäyttöisen ajokaluston käytöstä kesäaikana on sovittava erikseen. Talvella monikäyttöreitillä saa käyttää moottorikäyttöisistä kulkuvälineistä edellä mainitun kaluston lisäksi vain moottorikelkkaa.

3§ Reitillä perustamisedot (liitteenä ohjeellisia rakennekuvia):

Monikäyttöreitillä uran leveys on tilan metsäosuuksilla keskimäärin viisi (5) metriä sekä pelto- ja joutomaosuuksilla kolme (3) metriä. Raivattava korkeus on noin kolme (3) metriä. Tilalla metsämaosuuden pituus on _____ () metriä ja pelto- ja taimikko-osa-

_____ () metriä.

Reittiura merkitään kartalle ja maastoon reitin pitäjän toimesta.

Reitin pitäjällä on oikeus:

a. Poistaa reitiltä puut, puun taimet ja pensaat, haudata kivet ja kannot sekä kuljettaa reitiltä poistettava puusto, mikä jää reitin pitäjän / maanomistajan omistukseen, lähimmän tien varteen.

b. Merkitä reitti reittialueelle sijoitettavien opastein.

c. Käyttää koneita kivien ja kantojen raivauksessa ja maapohjan tasoituksessa.

d. Rakentaa omalla kustannuksellaan reitin kulkukelpoisuuden edellyttämät rakenteet, kuten rummut ja sillat ja avata aitoihin tarvittavat kulkuaukot. Avattu kulkuaukko on varustettava portilla tai veräjällä. Reitillä reitin pitäjä vastaa rakenteiden kunnossapidosta siten kuin maastoliikennelaissa säädetään.

4§ Reitillä reitin pitäjä huolehtii monikäyttöreitillä siisteydestä jätelain (1072/93) vaatimusten mukaisesti.

5§ Maanomistajalla on oikeus ennalta sovittuaan reitin pitäjän kanssa liikkua reittialueella maa- ja metsätaloustekoneilla, mikäli se on välttämätöntä tilan töiden tekemiseksi.

Toimenpiteistä, jotka saattavat haitata reitin käyttöä tai vaarantaa yleistä turvallisuutta, on ilmoitettava reitin pitäjälle viimeistään seitsemän (7) vuorokautta aikaisemmin. Ilmoituksen jälkeen vastuu reitin turvallisuudesta merkinnän osalta on reitin pitäjällä.

Maanomistajan toimenpiteistä reitin rakenteille mahdollisesti aiheutuvien haittojen ennallistamisesta ja ennallistamiskustannuksista vastaa maanomistaja.

6§ Korvaukset maapohjasta:

Kertakaikkisena korvauksena reitin pitäjä maksaa kiinteistön omistajalle maapohjasta seuraavan luokittelun mukaan:

- pelto ja taimikko	5.000,00 mk/ha
- metsämaa	1.700,00 mk/ha
- joutomaa	100 mk/tila

Korvaukset maksetaan ennen reitin rakentamisen aloittamista.

7§ Tästä sopimuksesta on informoitava myöhempiä kiinteistön omistajia ja haltijoita. Samoin maanomistajan on huolehdittava siitä, että kiinteistön tai sen monikäyttöreittiä koskevan osan vuokramies tai muu haltija saa tiedon reittisopimuksesta ja sitoutuu sitä noudattamaan.

8§ Sopimus tulee voimaan heti, kun se on molemmin puolin allekirjoitettu ja on voimassa kuten 1§:ssä on mainittu. Sopimus raukeaa, mikäli sopimuksen mukaisia korvauksia maapohjan käyttöoikeudesta ei ole maksettu viiden (5) vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulopäivästä. Tämä sopimus on irtisanottavissa, mikäli toinen osapuoli syyllistyy oleelliseen sopimusrikkomukseen. Irtisanomisaika on kuusi (6) kuukautta.

9§ Reitin pitäjällä on oikeus siirtää tästä sopimuksesta johtuvat oikeutensa ja velvollisuutensa kolmannelle osapuolelle. Tällöin reitin pitäjän on varattava maanomistajalle oikeus tulla kuulluksi.

10§ Jos olosuhteissa tapahtuu muutoksia, jotka vaikeuttavat monikäyttöreitin tai tilan käyttöä, reitin sijaintia voidaan muuttaa tai se voidaan lakkauttaa sopimusosapuolten yhteisellä kirjallisella sopimuksella.

11§ Kun monikäyttöreitti on poistettu käytöstä, reitin pitäjällä on velvollisuus ennallistaa reittialue poistamalla reitistöön liittyvät rakenteet alueelta, mikäli maanomistaja sitä vaatii. Reitin pitäjä vastaa ennallistamistyöstä ja -kustannuksista. Ennallistaminen on saatettava loppuun kuuden (6) kuukauden kuluessa reitin käytöstä poistamisen jälkeen.

12§ Reitin pitäjä ja maanomistaja ovat edellä mainitun lisäksi sopineet:

13§ Tätä sopimusta on tehty kaksi (2) yhtäpitävää kappaletta: yksi kiinteistön omistajalle ja yksi reitin pitäjälle.

ALLEKIRJOITUKSET

Reitin pitäjän _____ puolesta

_____ päivänä _____ kuuta 199__.

_____ KUNNANHALLITUS

Nimi
Virka-asema

Nimi
Virka-asema

Maanomistaja/maanomistajan puolesta

_____ päivänä _____ kuuta 199__.

Nimi

Todistavat

Nimi

Nimi

LIITTEET

Kartta
Korvauslaskelma
Ohjeellisia rakennekuvia

Liite 8 Yhteenvedo lausunnoista ja vastineet

Pohjois-Savon ympäristökeskus pyysi suunnitelmasta lausuntoa kesäkuussa 1999 alueen kunnilta ja muilta intressitahoilta. Yhteensä lausuntopyyntöjä lähetettiin 24 kpl ja lausuntoja saatiin 15 kpl. Lausuntopyyntöön saaneet ja siihen vastanneet tahot on esitetty liitteessä 9. Sen lisäksi suunnitelma oli yleisesti nähtävillä kaikissa suunnittelualueen kunnissa 27.5. - 11.6.1999 välisenä aikana. Nähtävillä olosta kuulutettiin Sisä-Savon Sanomissa, minkä lisäksi Savon Sanomat ja Sisä-Savon Sanomat uutisoivat asiasta. Kirjallisia ja suullisia kommentteja tuli muutamia ja ne on otettu huomioon kuntien päätösvalmistelussa.

Kaikki Sisä-Savon kunnat (Karttula, Tervo, Vesanto, Suonenjoki, Rautalampi) ovat hyväksyneet ulkoilureittisuunnitelman toteutussuunnittelun pohjaksi tietyin edellytyksin. **Tervon kunnan** lausunnon mukaan suunnitelmassa on esitetty, että ensi sijassa kehitetään ulkoilureitistöä Suonenjoen Lintiharjulta Rautalammin kirkonkylän kautta Vesannon kirkonkylälle. Kunta edellyttää, että jatkossa varmistetaan Suonenjoen, Rautalammin ja Vesannon kuntien osallistuminen myös Tervon alueelle toteutettavan vastaavan ulkoilureitistön rahoitukseen. Lisäksi kunta edellyttää, että yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä tulee huolehtia siitä, että maanomistajien näkemykset reitistöjen suuntaamisessa ja sijoittamisessa maastoon huomioidaan mahdollisimman hyvin ja ennen kaikkea elinkeinon harjoittamiseen ja asumiseen vaikuttavat häiriötekijät minimoidaan.

Karttulan kunta hyväksyy tehdyn yleissuunnitelman lisäyksellä, jonka mukaan ulkoilureitti on vietävä Karttulan Pihkainmäen kautta. **Suonenjoen kaupungin** lausunnossa todetaan seuraavaa. Yleissuunnitelmaluonnos vastaa kaupungin näkemystä runkoreittien periaatteellisesta tarpeesta ja linjauksesta, kuitenkin niin täydennettynä, että Suonenjoelta Rautalammin johtavan moottorikelkkareitin tulee kulkea Koskelon matkailukeskuksen kautta tai siltä tulee olla erillinen haara Koskeloon,

jonka palveluja kelkkailijat voivat käyttää. Yhteydellä on selvä seudullinen eikä vain paikallinen merkitys. **Vesannon kunta** esittää, että moottorikelkkareitistöä tulisi täydentää Keiteleen ja Ylä-Savon suuntaan Vesannon ja Keiteleen välille rakennettavaa 110 V sähkölinjaa pitkin.

Suunnitelmassa esitetty ulkoilureitistö kattaa kaikki Sisä-Savon kunnat siten, että alueelle muodostuu alueen kuntakeskukset yhdistävä rengasreitti, jonka kokonaispituus on noin 280 km. Koska alunperin sovitulla rahoituksella ei voida toteuttaa koko reitistöä, yleissuunnitelmassa on esitetty, että ensi sijassa rakennetaan koko alueen kattava moottorikelkkailureitistö sekä kehitetään ulkoilureitistöä Vesannon ja Rautalammin alueille, missä reitillä on suurin tarve lisääntyvän vaellusratsastuksen ja sen pohjalta syntyvän yritystoiminnan takia. Rakentamatta jäävän reitistön rahoitusmahdollisuuksia selvitetään parhaillaan.

Reitit perustetaan vapaaehtoisin kirjallisin sopimuksin, joten Tervon esitys maanomistajien näkemyksien huomioon ottamisesta toteutuu sopimusneuvotteluissa. Melu- ym. haittojen vähentämiseksi moottorikelkkareitit sijoitetaan riittävän etäällä vakinaisesta asutuksesta samoin kuin sellaisista loma-asunnoista, joita käytetään myös talvella.

Ulkoilureittien linjausta on korjattu Karttulan ja Suonenjoen esitysten mukaisesti. Karttulan Pihkainmäestä on melko luontevaa muodostaa yhteys myös Kuopion suuntaan. Vesannon lausunnossa mainittu reittiyhteys Keiteleen suuntaan sisältyy aiemmin valmistuneeseen Ylä-Savon ulkoilureittisuunnitelmaan ns. toisen vaiheen reitinä. Reittilinja on lisätty kartalle, mutta sitä ei ole huomioitu kustannusarviossa, koska reittiyhteyden toteutumiseen vaikuttaa Keiteleen reittien rakentamisaikataulu.

Tervon kunta esittää, että reitistön jatkuvaan ylläpitoon tulee löytää sellainen ratkaisumalli, esim. ylikunnallinen hoitopooli, etteivät kustannukset muodostu minkään kunnan kannalta kohtuuttoman suuriksi ja että muut kunnat ovat mukana hoitosopimuksessa. Reitistön vuotuiset ylläpitokustannukset ja

hoitotaso tulee määrittää tarkemmin. Myös Rautalammin ja Vesannon kunnan lausunnoissa on esitetty ylikunnallisen elimen perustamista reittien ylläpitoon.

Suunnitelman luvussa 6 esitetään, että moottorikelkkareittien kunnossapitoa varten perustetaan hoitopooli, jossa ovat kuntien lisäksi mukana reiteistä hyötyvät yritykset. Myös ulkoilureittien hoito tulee järjestää yhtenäisesti kuntarajoista huolimatta. Kittilässä tehdyn selvityksen mukaan moottorikelkkareittien kunnossapidon vuosikustannukset ovat noin 1000 - 2000 mk/km. Heinäveden ja eräiden muiden kuntien alueelle suunnitellun Kuikka Koposen Kiemurat -nimisen moottorikelkkailureitin kunnossapitokustannusten on arvioitu olevan noin 600 mk/km/a. Ulkoilureittien kunnossapitokustannuksista ei ole vastaavaa arviota tehty, mutta vuosikustannukset lienevät selvästi em. pienemmät.

Ympäristöministeriössä on suunnitella malli moottorikelkkareittien kunnossapidon julkiseen rahoitukseen. Suunnitelmien mukaan kunnille ja muille reitin pitäjille tarkoitettua kunnossapitoavustusta voisi saada ainoastaan virallisten reittien kunnossapitoon. Avustuksen suuruus määräytyisi reittien lanaustarpeen perusteella siten, että reitit jaettaisiin viiteen kunnossapitoluokkaan. Esimerkiksi kunnossapitoluokkaan 2 (lanataan joka toinen päivä) saatava vuosiavustus olisi noin 1900 mk/km, jos reitin arvioitu käyttöaika on 16 viikkoa (=4 kk) vuodessa.

Keiteleen kunnalla ja Pieksämäen maalaiskunnalla ei ollut huomautettavaa suunnitelman suhteen. **Etelä-Savon maakuntaliitto** on esittänyt, että suunnitelmasta tulisi pyytää Pieksämäen maalaiskunnan lausunto, mikä sen jälkeen tehtiinkin. Muilta osin maakuntaliitolla ei ole huomautettavaa suunnitelmasta. **Kuopion kaupunki** lausuu, että suunnitelmassa tulee esittää muun ulkoilureitistön (hiihto patikointi) jatkuvuudet Kuopion seudun ja Koillis-Savon reitistöihin.

Sisä-Savon reitistö voidaan yhdistää Kuopion seudun reitteihin esimerkiksi Pihkainmäessä, josta on lyhyt matka Länsirannan yleiskaavassa esitettyyn Rytlyn kautta kulkevaan ulkoilureittiin.

Keski-Suomen liiton lausunnossa todetaan, että suunnittelualueen rajan pinnassa Konneveden kunnan puolella on aloitettu Etelä-Konnevesi -järven luontomatkailuhanke, johon yhtenä osana kuuluvat erilaiset retkeilypolut ja -reitit. Liitto toteaa, että suunnitelman painoarvo olisi kasvanut, jos siinä olisi otettu huomioon yhteystarve mahdolliselle lääninrajan ylittävälle ulkoilureitistölle. Nyt ainoastaan Pohjois-Konnevedelle ulottuva moottorikelkkailureitti liittyy Sisä-Savon alueen Keski-Suomen maakuntaan. Muilta osin liiton lausunto on suunnitelman periaatteita tukeva. Toteutus suunnittelun yhteydessä suoritettavan ympäristövaikutusten arvioinnin merkitystä korostetaan erityisesti luonnonsuojelun kannalta tärkeillä alueilla, kuten Natura2000 -verkoostoon kuuluvilla Haavikkolehdon ja Lintharjun alueilla. Kasvillisuuteen kohdistuvia haittoja arvioitaessa olisi syytä ottaa huomioon paitsi itse reittipohjaan kohdistuvat vaikutukset myös lähialueiden kasvilajiston muutokset, joita voivat olla esim. rikka- ja kulttuurilajien yleistyminen.

Ratahallintokeskus toteaa, että rautateiden risteilyissä esitetyt periaatteet on esitetty suunnitelman kohdassa 3.1.1, eikä niihin kuten ei suunnitelmaan muiltakaan osin ole huomautettavaa. **Liikkuva poliisi** esittää, että tielle lähestymisten näkemät ovat vähintään suunnitelmassa esitetyn mukaiset. Tielle tulo tulee suunnitella kohtisuoraksi tiehen nähden ja pituuskaltevuuden tulee olla mahdollisimman pieni. Liikkuva poliisi toivoo, että se voi tarkastaa reitin turvallisuuden ajamalla reitin läpi ennen virallista käyttöönottoa

Liikkuvaa poliisia informoidaan reittien valmistumisesta, jonka jälkeen poliisi voi tarkistaa reittien turvallisuuden.

Savo-Karjalan tiepiirin lausunnossa on esitelty niitä näkökohtia, jotka tulee ottaa huomioon moottorikelkka- ja ulkoilureittien ja yleisten teiden risteyskohdissa. Tielaitoksen edellyttämät moottorikelkkareitin miniminäkemät yleisen tien ylistyksessä on esitetty luvussa 3.1.1. ja niitä noudattaen saadaan risteämäkohdat turvallisiksi. Näkemien lisäksi tulee kiinnittää huomio moot-

torikkelkkareitin pituuskaltevuuteen siten, että ennen tielle ajoa reitillä on odotustila, jolla kelkkailija voi odottaa sopivaa ja turvallista tienylityshetkeä. Odotustilan pituuskaltevuuden tulisi olla noin 3 % ja viettää tieltä pois päin. Yleisen tien ja moottorikkelkkareitin risteämipaikkojen sopivuus on syytä selvittää katselmuksella, jossa on mukana reitin pitäjän ja tiepiirin edustajat.

Moottorikkelkkareitin sijoittaminen yleiselle tielle on kielletty ajoneuvojen käytöstä tiellä annetun asetuksen 11 §:ssä. Tiepiirin käsityksen mukaan moottorikkelkkareitti voi risteämisen lisäksi kulkea tiealueella ainoastaan sillan kohdalla. Reitillä ei tiepiirin kannan mukaan tarvitse katkaista sillan kohdalla eikä merkitä reitin päättymistä osoittavalla T-merkillä. Tieliikennettä tulee varoittaa sillan kautta kulkevasta moottorikkelkkareitistä Liikennemerkillä 189 "muu vaara", joka on varustettu lisäkilvellä "Moottorikkelkkareitti". Myös moottorikkelkkailijoita tulee varoittaa autoliikenteestä. Moottorikkelkkareittiä ei tule sijoittaa siten, että reittiosuus osoitetaan päättyväksi yleiseen tiehen ja uusi reittiosuus aloitetaan yleiseltä tieltä siten, että kelkkailija joutuu siirtymään osuudelta toiselle tiealuetta käyttäen.

Ulkoilureitti voidaan sijoittaa kulkemaan yleisellä tiellä tai siihen kuuluvalla kevyen liikenteen väylällä. Poikkeuksen muodostaa ratsastusreitti, sillä ratsastaminen kevyen liikenteen väylällä on kielletty. Yleiselle tielle saa asettaa ainoastaan tieliikennelainsäädännön mukaisia liikennemerkkejä. Näin ollen mitään reittitunnuksia ei yleisen tien suunnassa voi käyttää. Tiekohtiin, missä ulkoilureitti erkanee tieltä, voidaan asettaa ulkoilureitin suuntaan osoittava mustapohjainen osoiteviitta 644, jossa on ulkoilureitin tunnus sekä reitin nimi. Viitan asentamiseen tarvitaan tiepiirin lupa.

Suunnitelmaan on tehty lausunnossa esitetyt lisäykset ja tarkennukset.

Etelä-Savon ympäristökeskuksen lausunnossa kiinnitetään huomiota moottorikkelkkareitin vahvistamismenetelmästä johtuvaan seikkaan. Reittitoimitus on maastoliikennelain mukaan laitettava vireille vuoden kuluessa reittisuunnitelman hyväksymisestä. Moottorikkelkkailun osalta olisi reittitoimitusmahdollisuus tutkittava heti alkuvaiheessa, jotta todellisia kustannussääs-

töjä syntyisi. Kun suunnitelma on käsitelty ympäristölautakunnassa, tulisi reittitoimitus laittaa vireille välittömästi, jottei uutta sopimuskierrosta ja suunnittelutyötä tarvitsisi tehdä muutaman vuoden kuluttua. Jääalueelle sijoitettuja reiteistä ympäristökeskus esittää, että vesialueen omistajien kanssa tulisi sopia urien sijainnista ja kulkusuunnasta, vaikka reitit perustetaan epävirallisina urina. Lisäksi lausunnossa todetaan, että alueelle on suunniteltu suhteellisen runsaasti yhdistelmä- ja monikäyttöreittejä. Ympäristökeskus kysyykin, onko suunnitteluvaiheessa tehty selvitystä tai arviota, kuinka näiden reittien toimivuus onnistuu.

Maastoliikennelain 3:18 §:n mukaan sopimukseen perustuva, pysyväksi tarkoitettu reitti voidaan merkitä kiinteistörekisteriin reitin pitäjän pyynnöstä reittitoimituksella. Pykälän 3:18 mukaan pidettävään reittitoimituksen hakuaikaa ei ole laissa määritelty. Voidaan tulkita, että toimituksen hakeminen tällaisessa tapauksessa on mahdollista senkin jälkeen, kun reittisuunnitelman vahvistamisesta on kulunut yli vuosi. Edellytyksenä kuitenkin on, että reitin olosuhteissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. Tähän johtopäätökseen on päädytty Mikko Tallgrenin tekemässä moottorikkelkkareittien perustamista koskevassa diplomityössä ja sen pohjalta tehdyssä reittien perustamista käsittelevässä ohjeessa (Tallgren 1999).

Koska suunniteltujen reittien käyttäjämääristä ja -jakaumasta ei ole tietoa, suunnitelmassa on esitetty, että reitit perustetaan alkuvaiheissaan sopimus pohjaisina. Kun reittien käytöstä saadaan tietoa, tehdään päätös siitä, mitkä reitit on syytä merkitä kiinteistörekisteriin niiden pysyvyyden varmistamiseksi. Tällöin voidaan turvautua pykälän 3:18 mukaiseen reittitoimitukseen, joka siis voi tapahtua myöhemminkin kuin vuoden kuluessa reittisuunnitelman hyväksymisestä.

Yleissuunnitelmassa on esitetty, että jääosuudet perustetaan epävirallisina urina, koska reitin pitäjän vastuuta ei ole haluttu nostaa. Reittien sijainnista jääalueilla neuvotellaan vesialueiden omistajien sekä kalastusoikeuden haltijoiden kanssa, jolloin voidaan varmistaa, ettei reittiä viedä tärkeille pyydyspaikoille kuten ei myöskään selkeille vaaranpaikoille.

Yleissuunnittelun käynnistyessä tavoitteena oli mahdollisimman monia käyttömuotoja palvelevan reitistön rakentaminen. Ajatuksena oli, että eri käyttömuodot voisivat käyttää samaa uraa, jolloin säästet-

täisiin kustannuksia sekä välttyttäisiin monien kenties hyövin lähemmäs kulkevien urien rakentamiselta. Eri käyttömuotojen sijoittaminen samalle uralle on kuitenkin ongelmallista, koska reittien asettamat vaatimukset niin maapohjan kuin kulkutilan ja maisemien suhteen ovat hyvin erilaiset. Varsinkin moottorikelkkailun ja muiden käyttömuotojen yhdistäminen on vaikeaa ja talvikäyttöön tarkoitettulla reitillä turvallisuussyistä jopa mahdotonta. Moottorikelkkailureitit on usein sijoitettu johtolinjoille tai soille, jotka eivät maisemiensa tai kantavuutensa takia sovellu muuntuyppisten reittien pohjaksi. Tästä syystä moottorikelkkailu onkin tarkoitus sijoittaa pääsääntöisesti eri uralle kuin muut käyttömuodot.

Yleissuunnitelmassa esitetyt ulkoilu- ja moottorikelkkailureitit kulkevat likipitään samoja linjoja lähinnä Tervon ja Syvänniemen välillä. Näiden ulkoilureittien suunnittelu on vasta alkuvaiheissaan ja onkin luultavaa että reittisuunnittelun edetessä reitit erkanevat toisistaan monin paikoin.

Etelä-Savon ympäristökeskuksen lausunnon lopussa on esitetty eräitä reitistön jatkosuunnittelussa huomioon otettavia ympäristönsuojelullisia seikkoja. Huomiota tulisi kiinnittää mm. seuraaviin seikkoihin.

- melu vaikuttaa lähialueen linnuston pesintään, joten suunnitteluvaiheessa tulee olla selvyys lähialueiden linnustosta
- harjualueet ovat erittäin herkkiä muutoksille. Reittien sijoittamista niille tulee tarkastella kriittisesti.
- maasto kuluttavan reitistön linjaaminen suojeltujen, suojeltavaksi aiottujen tai muuten luonnontilaisten soiden läpi ei ole järkevää, varsinkaan jos reitistön pohjaa joudutaan vahvistamaan. Pääasiassa kesäkäyttöön tarkoitetuille ulkoilureiteille tulee aina rakentaa pitkospuut.
- reitistön viemistä suojeltujen alueiden läpi on harkittava erittäin huolellisesti
- jatkosuunnittelussa tulee tarkastella myös mahdollisia reittien lieveimiöitä. Tällä tarkoitetaan lähinnä reitin ulkopuolisilla alueilla tapahtuvaa kulumista

Esitetyt seikat ovat tärkeitä ja ne otetaan huomioon reittien jatkosuunnittelussa.

Sisä-Savon luonnonsuojeluyhdistyksen lausunnossa todetaan muun muassa, että moottorikelkkailu- ja ul-

koilureitistö ohjaa kyseisiä toimintoja, mitä periaatteessa on pidettävä myönteisenä asiana. Toisaalta reitit mitä ilmeisemmin lisäävät näitä harrastuksia, mitä moottorikelkkailun suhteen ei voi pitää toivottavana. Reitit luovat osalle aluetta tiemäisiä uria ja muutokset alle jäävässä maapohjassa voivat olla huomattavia. Suurimpana uhkana luonnonsuojeluyhdistys pitää reittien ohjaamista luonnoltaan merkittävien alueiden kautta. Lisäksi moottorikelkkailu lisää melua ja ilmansaasteita sekä luonnon häiriintymistä. Lausunnossa myös kritisoidaan sitä, että luonnonsuojelutahoja ei ole otettu mukaan suunnittelutyöhön. Lausunnossa on myös esitetty joukko luonnonsuojelun kannalta merkittäviä alueita, joiden läpi tai sivuitse on suunniteltu jokin reitti

Luonnonsuojelutahoja ei ole pyydetty mukaan suunnittelun ohjausryhmään, koska suunnittelussa voidaan käyttää apuna ympäristökeskuksen luonnonsuojelun asiantuntijoita. Reittilinjojen tarkentuessa ne tarkastetaan alueiden käytön luonnonsuojeluasiantuntijoiden kanssa ja kriittisillä alueilla tehdään tarvittaessa maastokatselmuksia ja luontoselvityksiä, joiden perusteella päätetään lopullisista linjauksista. Ennen rakentamista moottorikelkkareiteistä tehdään yksityiskohtainen reittisuunnitelma, jonka hyväksymisestä päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Tässä vaiheessa suunnitelma on maastoliikenneasetuksen mukaisesti yleisesti nähtävillä ja siitä pyydetään lausunnot mm. luonnonsuojelutahoilta. Myös ulkoilureittisuunnitelmat on tarkoitus viedä ympäristölautakunnan käsittelyyn, vaikka niille ei saadakaan samanlaista virallista asemaa kuin moottorikelkkailureiteille.

Reittilinjat ovat osin muuttuneet suunnitelman nähtävillä olon jälkeen ja osa esitetyistä linjoista on vasta karkeitä luonnoksia kahden "pakkopisteen" välillä, joten reitit eivät tule kulkemaan läheskään kaikkien lausunnossa esitettyjen luonnonsuojelun kannalta kriittisten alueiden kautta.

Ongelmallisia kohteita ovat lähinnä Haavikkolehdon sekä Lintharjun alueet, joiden läpi on suunniteltu reitti. Haavikkolehdon alueella ulkoilureitti on linjattu alueen läpi kulkevaa metsäautotietä pitkin. Alkuperäisistä suunnitelmista poiketen moottorikelkkareitti on linjattu alueen pohjoispuolitse, eikä siis kulje suojelualueella. Lintharjun alueella sekä moottorikelkka- että ulkoilureitti kulkee alueen läpi. Lintharjun kiertäminen on vesistöjen ym. syiden takia erittäin vaikeaa. Jotta moottorikelkkareitistä aiheutu-

vat haitat olisivat mahdollisimman vähäiset, reitti on linjattu harjun poikki kulkevaa sähkölinjaa pitkin ja reitti ylittää alueella olevan puron käytössä olevaa tielinjaa pitkin.

Muita luonnonsuojeluyhdistyksen lausunnossa mainittuja reittien linjauksen kannalta kriittisiä alueita ovat Kalajan - Enonniemen alue sekä Olkivuori - Tervavuori Rautalammissa, joiden läpi on suunniteltu rakennettavaksi ratsastus-/ulkoilureitti. Alueiden luontoarvot selvitetään tarkemmin reitin yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä ja reittien linjausta muutetaan tarvittaessa.

Luonnonsuojeluyhdistykselle on lähetetty tämänhetkisen suunnittelutilanteen mukainen kartta sekä yksityiskohtaisempi vastine lausunnossa esitettyihin kriittisiä alueita koskeviin kohtiin. Yhdistys ei ole kommentoinut vastinetta.

Reittien perustamisesta diplomityönsä tehnyt **Mikko Tallgren** toteaa lausunnossaan, että moottorikelkkailureitti tulisi perustaa riittävän leveäksi,

ettei liikenteen mahdollisen kasvun tai muun vastaavan syyn takia reittisuunnitelmaa tarvitsisi myöhemmin vahvistaa uudelleen leveyden lisäämiseksi. Tallgrenin mielestä suunnitelmassa mainittu 3 - 4 m leveys on ehdoton alaraja. Esimerkiksi Kittilässä samoin kuin Kuikka Koposen Kiemurat -reitillä käyttöoikeusleveys on 6 m. Reitin perustamistavan valinta (reititoimitus vaiko sopimukset) reittisuunnitelmassa ei Tallgrenin mielestä ole lain mukaan pakollista. Sopimuksin perustettu reitti voidaan viedä toimituksella kiinteistörekisteriin maastoliikennelain 18 §:n mukaan myöhemminkin, kuten edellä Etelä-Savon ympäristökeskuksen lausunnon vastineessa on todettu. Tallgren kuitenkin suosittelee reittitoimitusta reitin perustamistavaksi reitin pysyvyyden varmistamiseksi.

Virheellinen maininta reitin perustamistavan valinnasta on poistettu yleissuunnitelmatekstistä.

Liite 9 Lausuntopyynnön saaneet ja siihen vastanneet tahot

Liite 9. Lausuntopyynnön saaneet ja siihen vastanneet tahot

	lausunto annettu
Karttulan kunta	x
Tervon kunta	x
Vesannon kunta	x
Suonenjoen kaupunki	x
Rautalammin kunta	x
Keiteleen kunta	x
Maaningan kunta	
Kuopion kaupunki	x
Leppävirran kunta	
Pohjois-Savon liitto	
Marja-Savon kelkkailijat, c/o Kari Karhunen	
Eero Hämäläinen, Suomen Latu	
Pekka Tuunanen, ympäristöministeriö	
Toivo Hiltunen, Kittilän kunta	
Mikko Tallgren, maanmittauslaitos	x
Keski-Suomen ympäristökeskus	
Etelä-Savon ympäristökeskus	x
Keski-Suomen liitto	x
Etelä-Savon maakuntaliitto	
Ratahallintokeskus	x
Liikkuva Poliisi	x
Savo-Karjalan tiepiiri	x
Suonenjoen - Rautalammin luonnonsuojeluyhdistys	x
Pieksämäen maalaiskunta	x